

สภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน
ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

พัชราภรณ์ หลักทอง

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
มิถุนายน 2560
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ พัชรารักษ์ หลักทอง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

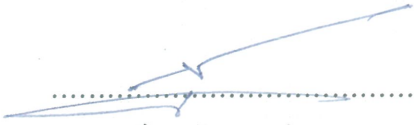
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร.ลือชัย วงษ์ทอง)

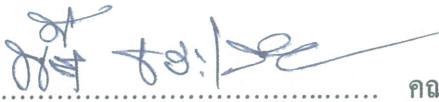
คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.สุปราณี ธรรมพิทักษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.กิจฐเขต ไกรวาส)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจอนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนีย์ ธารเสนา)
วันที่...13...เดือน...มิถุนายน...พ.ศ...2560....

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี สำเร็จลงได้ด้วย ความกรุณาจากหลายท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.ลือชัย วงษ์ทอง อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำแนะนำ ชี้แนะ และช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง ส่งผลให้ การศึกษาสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงในความกรุณาไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ของวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยนำความรู้ที่ได้มาผสมผสานจนสามารถทำงาน วิจัยได้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานีที่ให้ความอนุเคราะห์ และอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อการวิจัย และการวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จลงไม่ได้ หากขาดความร่วมมือจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล และเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณจากใจจริง

พัชราภรณ์ หลักทอง

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ พัชรารักษ์ หลักทอง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

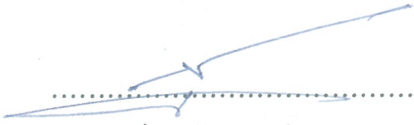
อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร.ลือชัย วงษ์ทอง)

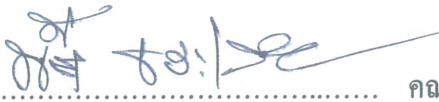
คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร.สุปราณี ธรรมพิทักษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.กิจฐเขต ไกรवास)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจอนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนีย์ ธารเสนา)
วันที่...13...เดือน...มิถุนายน...พ.ศ...2560....

56930139: กลุ่มวิชา: การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน; รป.ม. (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน)

คำสำคัญ: สภาพปัญหา/แนวทางจัดการความขัดแย้ง/ ชุมชน/ คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน/

ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

พัชรารัตน์ หลักทอง: สภาพปัญหาและแนวทางที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในชุมชน
ของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

(PROBLEMS AND SOLVING GUIDELINES FOR COMMUNITY CONFLICT

MANAGEMENT OF COMMITTEE FOR COMMUNITY JUSTICE CENTER IN NONG HAN

SUB-DISTRICT, AMPHOE NONG HAN, UDONTHANI PROVINCE) อาจารย์ผู้ควบคุม

งานนิพนธ์: ลือชัย วงษ์ทอง, ปร.ค. 65 หน้า. ปี พ.ศ. 2560.

งานวิจัย “สภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการ
ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

2) เพื่อศึกษาแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล

หนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มที่ 1

คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ประชาชนในชุมชนที่เคย

เข้ารับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 3 ประชาชนในชุมชน

ที่ไม่เคยเข้ารับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน จำนวน 3 คน

ผลการศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตำบลหนองหาน พบว่า ชนิดของ

ความขัดแย้ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแย่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก การลู่กล้าที่ดินทำกิน

ความขัดแย้งทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การเล่นการพนัน และ

ปัญหาการแย่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยระดับของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีทั้งในส่วนที่มีความรุนแรง

ค่อนข้างรุนแรง และไม่รุนแรง สาเหตุของความขัดแย้งส่วนใหญ่เกิดจากความไม่ลงตัวใน

ผลประโยชน์ และความขัดแย้งในด้านความคิดเห็น และผลของความขัดแย้งได้ส่งผลโดยตรง

ต่อความสัมพันธ์ของคู่กรณีที่เกิดความขัดแย้ง

ส่วนผลการศึกษาแนวทางที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการ

ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า การใช้กระบวนการ

ไกล่เกลี่ยจากผู้นำชุมชน หรือผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ เป็นกระบวนการที่ทำให้ปัญหา

ความขัดแย้งยุติได้อย่างรวดเร็ว

56930139: MAJOR: PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT; M.P.A.

(PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT)

KEYWORDS: PROBLEMS/ GUIDELINES FOR SOLVING CONFLICTS/ COMMUNITY/
COMMITTEE OF COMMUNITY JUSTICE CENTER/ NONG HAN
SUB-DISTRICT/ AMPHOE NONG HAN/ UDONTHANI

PATCHARAPORN LUKTHONG: PROBLEMS AND SOLVING GUIDELINES
FOR COMMUNITY CONFLICT MANAGEMENT OF COMMITTEE FOR COMMUNITY
JUSTICE CENTER IN NONG HAN SUB-DISTRICT, AMPHOE NONG HAN, UDONTHANI
PROVINCE. ADVISOR: LUECHAI WONGTHONG, Ph.D. 65 P. 2017.

The purpose of this study was twofold. First, it aimed at examining the existing problems of the community conflicts in Nong Han sub-district, Amphoe Nong Han, Udonthani Province. Also, this study attempted to propose solving guidelines for community conflict management of the committee for community justice center. The major informants participating in this study comprised three groups of people. The first group consisted of three committees who were working for the community justice center. The second group comprised 3 people who used to receive a dispute compromise from the community justice center. The third group included 3 people who had never received any service in relation to dispute compromise from this center.

The results of this study revealed that the types of community conflicts included land conflicts, inheritance division of property, land trespassing, political conflicts, relationship of family members, gambling, and water conflict for agricultural use. These problems were rated very severe, somewhat severe, and not severe. The causes of the conflicts were resulted from the conflicts of benefits and opinions. These conflicts directly affected the relationships of both conflicting parties.

Regarding the solving guidelines for community conflict management, it was suggested that there should be a dispute compromise initiated by community leaders or respectful people in the community which would result in quick conflict resolutions.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง.....	7
แนวทางการดำเนินงานศูนย์ดิถีธรรมชุมชน.....	21
ข้อมูลพื้นที่ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี.....	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39
วิธีดำเนินการวิจัยและแหล่งที่มาของข้อมูล.....	39
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	40
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	41
ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล.....	41
การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล.....	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	43
การเสนอผลการวิจัย.....	43
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการ ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี.....	4๓
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการ ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี.....	49
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	51
สรุปผลการวิจัย.....	51
การอภิปรายผล.....	52
ข้อเสนอแนะ.....	55
บรรณานุกรม.....	57
ภาคผนวก.....	62
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	65

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1 ประเภทและชนิดความขัดแย้ง.....	10
2-2 กระบวนการในการจัดการความขัดแย้งตามทฤษฎีเกมส์ (Win-Win).....	17
2-3 สรุปวิธีการจัดการความขัดแย้งของงานวิจัยนักวิชาการต่าง ๆ.....	21
2-4 จำนวนประชากรภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหาร.....	29
2-5 สรุปผลจากการจัดการความขัดแย้งในชุมชน.....	36
4-1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางที่ใช้ในการจัดการ ความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี.....	44

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
2-1 โครงสร้างศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาร่อง.....	23
2-2 โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศูนย์ยุติธรรมชุมชน.....	24

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พื้นฐานมนุษย์เป็นสัตว์สังคมอาศัยอยู่ร่วมกันเพื่อสนองความจำเป็นในการมีชีวิตรอด โดยธรรมชาติของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคม เป็นกลุ่ม เป็นชุมชน ก็เพื่อพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มนุษย์มีความแตกต่างกันทั้งกายภาพและจิตใจ ดังนั้นมนุษย์จึงมีความต้องการที่คล้ายกัน แต่มีการกระทำที่แสดงออกแตกต่างกัน จากความต้องการนั้นจึงทำให้เกิดการต่อสู้แย่งชิงกันอยู่ตลอดเวลา ให้ได้มาซึ่งความปรารถนาของตัวเอง ด้วยการกระทำของมนุษย์นี้จึงทำให้เกิดพฤติกรรมทางสังคมที่เรียกว่า “ความขัดแย้ง”

วันชัย วัฒนศัพท์ (2547) ได้กล่าวว่า “เราไม่อาจห้ามไม่ให้เกิดความขัดแย้งได้ แต่เราอาจจะทำความขัดแย้งที่เกิดไม่มีความรุนแรงไม่นำไปสู่ทางตัน และสามารถที่จะสร้างกระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาททั้งหลายนั้นได้” นอกจากนั้นความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมชาติที่อยู่คู่กับมนุษย์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับคือ ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว สังคม ภาครัฐ ไปจนระดับโลก ผลกระทบทางลบจากความขัดแย้งอาจนำไปสู่ความรุนแรงและนำไปสู่ความเสียหาย หรือการสูญเสีย ดังนั้นกระบวนการแก้ปัญหาคือความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะจรรโลงให้สังคมอยู่อย่างปกติสุข

ด้วยความสำคัญของการจัดการความขัดแย้งและการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้มีประกาศ ฉบับที่ 96/ 2557 ลงวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 เรื่องการจัดตั้งศูนย์ดำรงธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานด้านกระบวนการยุติธรรมทุกอำเภอ และท้องถิ่นทุกระดับ และให้การปฏิบัติงานของส่วนราชการสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างเสมอภาค มีคุณภาพรวดเร็วลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน และประชาชนได้รับความพึงพอใจ

ประกาศดังกล่าวมีการกำหนดให้ทุกจังหวัดจัดตั้งศูนย์ดำรงธรรมขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ ให้บริการข้อมูลข่าวสาร ให้คำปรึกษา รับเรื่องปัญหาความต้องการต่าง ๆ และข้อเสนอแนะของประชาชนทำหน้าที่เป็นศูนย์บริการร่วมตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยจัดตั้งที่ศาลากลางจังหวัด หรือสถานที่อื่นตามเห็นสมควร และประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน ดังนั้นเพื่อให้การบริการจัดการเรื่องราวร้องทุกข์ เป็นไปอย่างเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นมาตรา 57

แห่งพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมระเบียบ
สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดการเรื่องราวร้องทุกข์ พ.ศ. 2552 ยังกำหนดให้องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ทุกอำเภอจัดตั้งศูนย์ดำรงธรรม เพื่อเป็นศูนย์ในการบริการจัดการรับเรื่องราว
ร้องทุกข์ และเป็นเครือข่ายของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด และศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ (คณะรักษา
ความสงบแห่งชาติ, 2557)

ผลจากประกาศดังกล่าวจังหวัดอุดรธานีได้จัดตั้งศูนย์ยุติธรรมนำร่องในตำบล
หนองหาน วัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ยุติธรรมชุมชน
ในการช่วยเหลือ อำนวยความเป็นธรรมแก่ประชาชน ตามนโยบาย “ลดความเหลื่อมล้ำด้าน
ความเป็นธรรมทางสังคม” ให้เข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับ เป็นการส่งเสริมสนับสนุนหรือกระตุ้น
ให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน ควบคุมอาชญากรรม จัดการความขัดแย้ง
เชิงสมานฉันท์ลดและเยียวยาความเสียหายหรือความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรมหรือการกระทำ
ผิดตลอดจนคืนคนดีกลับสู่ชุมชนด้วยการฟื้นฟู พัฒนาระบบยุติธรรมชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อ
ให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และเข้าถึงความยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน
ที่ปรึกษาประกอบด้วย นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลหนองหาน ปลัดอำเภอประจำตำบล
หนองหาน กำนันอำเภอหนองหาน นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ จังหวัดอุดรธานี
นักพัฒนาชุมชน อำเภอหนองหาน และคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน
ประกอบด้วย ประธานกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิในตำบลหนองหาน รองประธาน (ประกอบด้วย
ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลหนองหานเลือกกันเองตามความเหมาะสม) กรรมการ ประกอบด้วย
สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหาน ผู้แทนผู้นำองค์กรในตำบล ดำรงในพื้นที่
และ นิติกร/ เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายของกิจการบริหารส่วนตำบลหนองหาน

ด้วยความสำคัญของการจัดการความขัดแย้ง กอปรกับหลังจากมีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรม
นำร่องในตำบลหนองหาน ยังไม่มีการศึกษาใดที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาหรือประเด็น
ความขัดแย้งในตำบลหนองหานอย่างเป็นระบบ ว่ามีความขัดแย้งในลักษณะใด มีสาเหตุมาจาก
ปัจจัยและแนวทางในการจัดการที่เหมาะสมเป็นอย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพ
ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนและแนวทางในแก้ไขความขัดแย้งเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของชุมชน

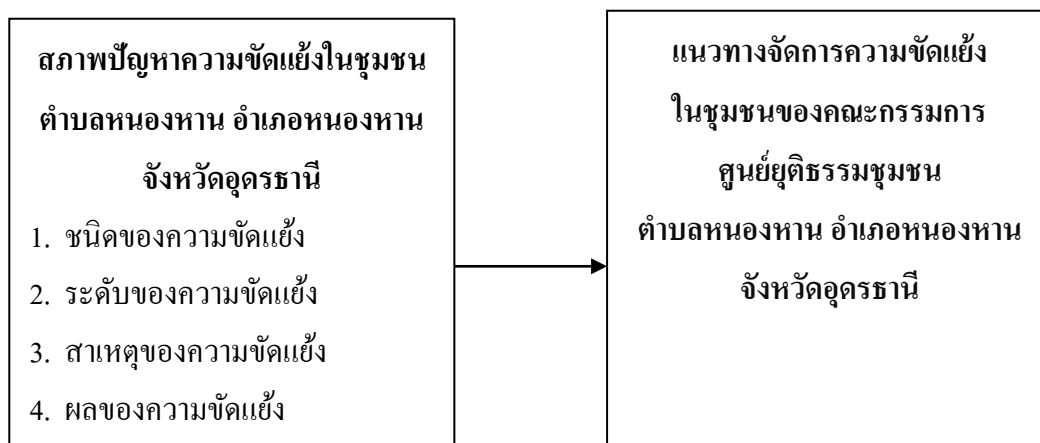
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน
จังหวัดอุดรธานี

2. เพื่อศึกษาแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษารุ่นนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยศึกษาซึ่งประเด็นที่ศึกษาที่จะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูล ได้จากประยุกต์จากแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งของ Thomas and Kilmann. (1987), Follett (1927), วันชัย วัฒนศัพท์ (2550), สมยศ ศิลปีโยดม (2540) ซึ่งประกอบด้วย

ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
2. ทราบถึงแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนตำบลหนองหาน โดยคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
3. สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนหนองหาน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ในครั้งนี้ มุ่งศึกษาประเด็นหลัก ดังนี้

1. ชนิดของความขัดแย้ง
2. ระดับของความขัดแย้ง
3. สาเหตุของความขัดแย้ง
4. ผลของความขัดแย้ง

จากนั้น จะทำการศึกษาถึงแนวทางจัดการความขัดแย้งของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษารั้กนี้ทำการศึกษาในพื้นที่ ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษานี้ทำการวิจัยและเก็บข้อมูลในช่วงเดือน มกราคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2560

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศูนย์ยุติธรรมชุมชน หมายถึง สถานที่ที่อยู่ในชุมชน และสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ตลอดจนประชาชนเห็นชอบให้จัดตั้งเป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่ดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนหรือดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

เครือข่ายยุติธรรมชุมชน หมายถึง ประชาชน กลุ่ม หรือองค์กรที่มีความสนใจ และสมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสานงานร่วมมือ ในการป้องกันเฝ้าระวังปัญหาอาชญากรรม ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วม และมีแนวทางในกิจกรรมต่าง ๆ ของกระทรวงยุติธรรม เพื่อตอบสนองความต้องการ และเสริมสร้างความยุติธรรมและความสงบสุขในชุมชน

สมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน หมายถึง ประชาชนที่มีความสนใจในงานเครือข่ายยุติธรรมชุมชนของกระทรวงยุติธรรม และได้ผ่านการอบรม “หลักสูตรเครือข่ายยุติธรรมกระทรวงยุติธรรม” เพื่อเข้าร่วมกับกระทรวงยุติธรรม ในฐานะหุ้นส่วนที่จะดำเนินกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความยุติธรรม ความเป็นธรรม และความสงบสุขในชุมชน

การพัฒนา หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการจัดการความขัดแย้งชุมชน โดยการนำมาใช้พัฒนาความสามารถของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน วัดจากผลการประเมินเปรียบเทียบก่อนและหลังการพัฒนา

คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน หมายถึง คณะกรรมการที่ได้แต่งตั้งเป็นคณะทำงาน ประกอบด้วย กำนันประจำอำเภอหนองหาน ผู้ใหญ่บ้านตำบลหนองหาน ตำรวจภูธร อำเภอหนองหาน ปลัดอำเภอหนองหาน นิติกรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหาน ที่ปรึกษา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหาน เลขาธิการเหรียญกฐิก และเจ้าหน้าที่ยุติธรรม จังหวัดอุดรธานี ที่ได้ผ่านการอบรม “หลักสูตรเครือข่ายยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม” เพื่อเข้าร่วมกับกระทรวงยุติธรรม ในฐานะหุ้นส่วนที่จะดำเนินกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความยุติธรรม ความเป็นธรรม และความสงบสุขในชุมชน

ความขัดแย้ง หมายถึง สภาวะที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลไฝหาความต้องการและผลประโยชน์ที่ต่างกัน จนเกิดการพิพาทบาดหมางกันของสมาชิกในชุมชน ในลักษณะความผิดที่เป็นคดีแพ่ง คือคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง และความผิดอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความกันได้ เช่น ทะเลาะวิวาท ดุหมื่น หมิ่นประมาท ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ภายในขอบเขตพื้นที่หมู่บ้านที่ผู้นำนั้นปกครองอยู่เท่านั้น

ชุมชน ความหมาย ในทางสังคมวิทยาชุมชน หมายถึง กลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ที่มีภูมิลำเนา อยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์แห่งใดแห่งหนึ่งอันแน่นอน มีผลประโยชน์ส่วนใหญ่วางร่วมกันซึ่งเห็นได้จากความประพฤติขนบธรรมเนียม ประเพณีและผู้คนเหล่านั้นมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีการติดต่อซึ่งกันและกันรวมถึงยังเป็นศูนย์กลางบริการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาชิกในชุมชนนั้นได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นลักษณะชุมชนจึงสอดคล้องกับการบริหาร การปกครองของไทย นั่นคือเป็นชุมชนหมู่บ้านที่ประกอบด้วยบ้านหลาย ๆ บ้านในท้องที่เดียวกัน มีศูนย์กลางของกิจกรรมที่สำคัญ อาทิ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน โดยมีผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ คือผู้ใหญ่บ้าน สำหรับการศึกษาวิจัยนี้จึงจำกัดความหมายคำว่า ชุมชน หมายถึง หมู่บ้านตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ซึ่งถือว่าเมืองค์ประกอบตรงกับความหมายคำว่า ชุมชน อย่างชัดเจน

กระบวนการยุติธรรม หมายถึง การดำเนินการเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นระหว่างผู้เสียหาย ร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานมีการสืบสวนหาความจริงกับผู้กระทำผิด จนถึงการฟ้องร้องต่อศาล ทั้งในกรณีของคดีแพ่งและอาญา

ผลการจัดการความขัดแย้ง หมายถึง การบรรลุหรือไม่บรรลุข้อตกลงที่จะยุติความขัดแย้งของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

ปัญหาของความขัดแย้งในชุมชน หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดจาก ปัญหาขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว และเครือญาติความขัดแย้งของสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชน ความขัดแย้งเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความขัดแย้งเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชุมชน ความขัดแย้งที่ดินทำกิน/ สำหรับการเกษตร และกฎเกณฑ์ทางสังคม

แนวทางการจัดการความขัดแย้ง หมายถึง วิธีการดำเนินงานต่าง ๆ ที่คณะกรรมการ
ของศูนย์ยุติธรรมชุมชน นำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นสามารถระงับปัญหาแก้ไข
คลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งเพื่อให้เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย

การจัดการความขัดแย้ง หมายถึง กลไกต่าง ๆ ที่คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน
นำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชนตำบลหนองหาน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “สภาพปัญหาและแนวทางที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานและแนวทางในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง
2. แนวทางการดำเนินงานศูนย์ยุติธรรมชุมชน
3. ข้อมูลพื้นที่ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ความหมายของความขัดแย้ง

นักวิจัยทั้งในและต่างประเทศได้ให้ความหมายของการขัดแย้งไว้หลายทัศนะ พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า “ขัดแย้ง” หมายถึง ไม่ลงรอยกันนอกจากนั้นยังอธิบายคำว่า “ขัด” หมายถึง ไม่ทำตามฝ่าฝืนขัดไว้และความหมายของคำว่า “แย้ง” หมายถึง ไม่ตรงหรือไม่ลงรอยเดียวกันด้านไว้ทานไว้ ดังนั้นจึงพอเห็นได้ว่าความขัดแย้งนั้นคือ แต่ละฝ่ายนอกจากไม่ทำตามกันแล้วยังต่อต้านเอาไว้อีกด้วย (สมภพ วรรณแมน, 2551, หน้า 13)

พจนานุกรมของเว็บสเตอร์นิวคอลเลจ (Webster' new college dictionary) อธิบายความหมายของความขัดแย้ง (Conflict) ไว้ว่า “ความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการแข่งขันหรือคัดค้านกันเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นศัตรูหรือเป็นปรปักษ์ต่อกันเนื่องจากมีความเห็น ความสนใจ ความต้องการ หรือความปรารถนาไม่ตรงกัน” (ชูชาติ จันทร์แก้ว, 2550, หน้า 13)

Thomus (n.d. อ้างถึงใน สมภพ วรรณแมน, 2551, หน้า 8) กล่าวว่า ความขัดแย้งเป็นกระบวนการหนึ่ง que เริ่มต้นเมื่อกลุ่มหนึ่งรับรู้ว่าคุณถูกทำลายจากกลุ่มอื่น หรือส่อเค้าว่ากลุ่มอื่นจะทำลายตน

สมยศ นาวิการ (2540, หน้า 772) ได้ให้ความหมายไว้ว่าความขัดแย้งคือ การไม่เห็นพ้องที่เกิดขึ้นจากความแตกต่าง ระหว่างบุคคลสองคนหรือกลุ่มสองกลุ่มหรือมากกว่าภายใต้ความขัดแย้งขององค์การบุคคลหรือกลุ่มอาจจะขัดขวางเป้าหมายหรืองานระหว่างกัน

อรุณ รัชธรรม (2538, หน้า 86) กล่าวว่าคำว่า “ความขัดแย้ง” (Conflict) มาจากรากศัพท์ ภาษาลาตินคือ “Configure” ซึ่งแปลว่า “การต่อสู้” (Fight) หมายถึง “การทำสงคราม” “ความไม่ลงรอยกัน” หรือ “การเข้ากันไม่ได้” “การคัดค้านซึ่งกันและกัน” หรือ “ฝ่ายตรงข้าม”

แนวคิดของ คาร์ล มากซ์ (Karl Marx) คาร์ล มากซ์ เชื่อว่าความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลง เป็นของกลุ่มกัน เป็นกฎพื้นฐานของชีวิต เป็นสภาพปกติของสังคม โดยความขัดแย้งเริ่มที่เศรษฐกิจ ซึ่งหลีกเลี่ยงได้ยาก แล้วจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม และเชื่อในการใช้ความขัดแย้งเป็น เครื่องมือในการเปลี่ยนสังคม การวิเคราะห์ของคาร์ล มากซ์ ใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือใน การวิเคราะห์สังคม โดยอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ ทฤษฎีความขัดแย้ง ของคาร์ล มากซ์ได้อธิบายว่าสังคมเป็นอย่างไร และมีแนวทางในการเปลี่ยนสังคมอย่างไร (พรนพ พุกกะพันธ์, 2542, หน้า 157-158)

แนวคิดของ แมกซ์เวเบอร์ (Max Weber) แมกซ์เวเบอร์ มีแนวคิดว่า ความขัดแย้ง ในผลประโยชน์ระหว่างบุคคลเกิดได้ทุกที่ โดยเกิดจากการกระทำของบุคคลที่ต้องการบรรลุ เป้าหมายและเกิดปะทะกับอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งความขัดแย้งเป็นผลมาจากการที่มีทรัพยากรหรือ รางวัลอย่างจำกัด ซึ่งการแข่งขันกัน (Competition) เป็นรูปแบบหนึ่งของความขัดแย้งด้วย (พรนพ พุกกะพันธ์, 2542, หน้า 158)

แนวคิดของ มอสคา (Mosca) มอสคา เชื่อว่าความขัดแย้งในสังคม เป็นสิ่งปกติเกิด โดยธรรมชาติหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความขัดแย้งทำให้เกิดความก้าวหน้ำระเบียบ และเสรีภาพ ซึ่งมี ความแตกต่างไปจาก คาร์ล มากซ์ ที่มอสคาเห็นว่าความขัดแย้งจะเกิดหลังจากค้ำเนินรหลุดพ้น ความต้องการทางด้าน เศรษฐกิจบรรลุผลแล้ว จากนั้นคนจะค้ำเนินรเพื่ออำนาจภายหลัง ซึ่งจะนำมา สู่ความขัดแย้ง (พรนพ พุกกะพันธ์, 2542, หน้า 162)

Filley (1975) ได้เสนอบรรณการของความขัดแย้ง โดยแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. สภาพก่อนเกิดความขัดแย้ง (Antecedent condition of conflict) เป็นลักษณะของ สภาพการณ์ที่อาจปราศจากความขัดแย้ง แต่จะนำไปสู่การขัดแย้ง
2. ความขัดแย้งที่รับรู้ได้ (Perceived conflict) เป็นการรับรู้จากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น ของฝ่ายต่าง ๆ ว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้น
3. ความขัดแย้งที่รู้สึกได้ (Felt conflict) โดยอาจมีความรู้สึก ว่า ถูกคุกคาม ถูกเกลียดชัง
4. พฤติกรรมที่ปรากฏชัด (Manifest behavior) อาจแสดงความก้าวร้าว การแข่งขัน การโต้เถียง
5. การแก้ปัญหาหรือระงับความขัดแย้ง (Conflict resolution or supervision) วิธีการ แก้ไขความขัดแย้ง มี 4 วิธี ได้แก่

- 5.1 วิธีชนะ-แพ้ (Win-lose method)
- 5.2 วิธีแพ้ทั้งคู่ (Lose-lose methods)
- 5.3 วิธีการที่ทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ชนะ (Win-win methods)
- 5.4 วิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน หรือแบบชนะทั้งคู่ (Win-win method)

Johnson and Johnson (1987, p. 273) มีแนวคิดว่าคุณลักษณะแตกต่างกัน จึงใช้กลยุทธ์ในการจัดการความขัดแย้ง โดยแต่ละคนมีรูปแบบการแก้ปัญหาเป็นของตนเอง สามารถเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้และหาวิธีการใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการจัดการความขัดแย้งในภาวะขัดแย้งประเด็นหลักที่ต้องใส่ใจ คือ การบรรลุวัตถุประสงค์ส่วนตัว เมื่ออยู่ในภาวะขัดแย้ง คนแต่ละคนจะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากผู้อื่น และการรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

เสาวคนธ์ สุดสวาสดิ์ (2529) ได้อธิบายว่าจากแผนพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐได้มุ่งให้ประชาชนอยู่ดีกินดีปราศจากความขัดแย้งในสังคม แต่ก็ไม่มีแผนพัฒนาใดที่สามารถแก้ไขความยากจน และปัญหาความขัดแย้งของสังคมได้อย่างสมบูรณ์ เพราะจะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของความขัดแย้งกับการพัฒนาให้อย่างลึกซึ้ง แม้ในปัจจุบันจะมีหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรของรัฐตั้งขึ้นมาระงับความขัดแย้งของสังคม ไม่ผ่านกระบวนการศาล เช่น ฝ่ายปกครอง ซึ่งพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่น ให้อำนาจนายอำเภอเป็นผู้ระงับข้อพิพาท เจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งเป็นผู้เปรียบเทียบคดีให้ระงับตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ สำนักงานอัยการสูงสุด มีหน่วยงานสำนักงานคุ้มครองสิทธิ และช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท เป็นต้น แต่ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์เกิดขึ้นโดยทั่วไปจึงได้มีการพัฒนาหน่วยงานหรือจัดโครงการขึ้นมาระงับข้อขัดแย้งให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ โดยมีเป้าหมายเพื่อระงับข้อพิพาทให้หมดไป ดังนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องการระงับข้อพิพาท

จึงพอสรุป ความหมายของคำว่า ความขัดแย้ง หมายถึง สภาพหรือสถานการณ์ที่เป็นความแตกต่างของบุคคล 2 คน หรือมากกว่า การไม่เข้าใจของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลอันเนื่องมาจากความแตกต่าง อาจจะเป็นในเรื่องความคิด การกระทำ การตัดสินใจ การรับรู้ในเป้าหมายต่างกัน อย่างสิ้นเชิง ความไม่ลงรอยกันที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งนำไปสู่ความบาดหมางกันระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือสถาบันก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ผลเสียที่ตามมาคือ ความตึงเครียด ความไม่สงบสุข ความหวาดระแวง

ประเภทและชนิดความขัดแย้ง

วันชัย วัฒนศัพท์ (2547) ได้แบ่งออกเป็น 5 ชนิดด้วยกัน กล่าวคือ

1. ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data conflict)

2. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Data conflict)
3. ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural conflict)
4. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship conflict)
5. ความขัดแย้งด้านค่านิยม (Values conflict)

ตารางที่ 2-1 ประเภทและชนิดความขัดแย้ง (วันชัย วัฒนศัพท์, 2547)

ชนิดของความขัดแย้ง	สาเหตุ	ตัวอย่าง
1. ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data conflict)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดข้อมูล 2. ข้อมูลผิดพลาด 3. มุมมองที่ต่างกันว่าข้อมูลจะเป็นอย่างไร 4. การเปลี่ยนแปลงของข้อมูลที่แตกต่างของการเก็บและศึกษาข้อมูล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ท่อก๊าซมีความหนาแน่นไม่เท่ากัน และที่ตื้นกว่าในเขตชุมชนเมือง เพราะก๊าซรั่วคนตายมาก (ซึ่งเป็นการอธิบายข้อมูลไม่ถูกต้อง) 2. ประการังที่บริเวณหินกรูดยังมีสภาพดีหรือเสื่อมโทรมไปแล้ว
2. ความขัดแย้งด้านข้อมูล ประโยชน์ (Data conflict)	<ol style="list-style-type: none"> 1. เนื้อหา (เงินทองทรัพยากรที่เป็นรูปธรรมเวลา) 2. วิธี (ปัญหาด้านกริยามารยาทถูกนำมาพูดถกเถียง) 3. เกี่ยวกับจิตใจ (มุมมองในความเชื่อความยุติธรรมหรือความนับถือ) 	<ol style="list-style-type: none"> ผู้เสนอโครงการน่าจะสร้างสะพานเพื่อประโยชน์ทางสังคม 1. ผู้นำเสนอได้ทำการปรึกษาหารืออย่างรอบคอบทั่วถึงหรือไม่ 2. เราารู้สึกว่าเราเพียงต้องการขอโทษต่อสาธารณชนเท่านั้นเพื่อเราจะได้หยุดประท้วง 3. การกระจายอำนาจกับการสงวนอำนาจ
3. ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural conflict)	<ol style="list-style-type: none"> 1. บังคับทางภูมิศาสตร์ 2. อำนาจ/ หน้าที่/ การตัดสินใจ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กฎหมายป่าชุมชนกับกฎหมายป่าสงวน

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

ชนิดของความขัดแย้ง	สาเหตุ	ตัวอย่าง
4. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship conflict)	<ol style="list-style-type: none"> 1. อารมณ์ที่รุนแรง 2. การรับรู้ที่คลาดเคลื่อน 3. ทักษะการติดต่อ 4. การสื่อสารไม่ดี 5. การสื่อสารผิดพลาด 6. ความประพฤติเชิงลบซ้ำซาก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เดียวนี้เหม่อมองอะไร พูดยอะไร เป็นเงินเป็นทองไปหมด (ความสัมพันธ์เชิงธุรกิจ) 2. ฉันเลือกเขาเป็น ส.ส.ก็หวังพึ่งพาอาศัย แต่พอไปหาที่บ้าน เห็นแต่ป้าย (สุนัข)
5. ความขัดแย้งด้านค่านิยม (Values conflict)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเชื่อที่ไม่ลงรอยกัน ไม่ว่าจะเป็นภาพจริงหรือภาพจากการเรียนรู้ 3. ระบบค่านิยมที่แตกต่างกัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ฝ่ายหนึ่งเชื่อว่าเขาทำแท้งเป็นเพราะบัญชาจากพระเจ้าอีกฝ่ายเชื่อว่าน่าจะได้ เพราะเป็นสิทธิสตรี 2. ไม่ควรทำเหมือนไต่ดินอาจเกิดเหตุเหมือน เรื่องผาแดงนางไอ่

ระดับความขัดแย้ง

Hellriegel and Slocum (1979) เสนอว่าความขัดแย้งนั้นอาจมองในระดับต่าง ๆ ดังนี้

1. ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล
2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคล
3. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลในกลุ่ม
4. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม
5. ความขัดแย้งในองค์กร

March and Simon (1958) ได้แบ่งระดับความขัดแย้งออกเป็น 3 ระดับ

1. ความขัดแย้งของบุคคล
2. ความขัดแย้งในองค์กร เป็นความขัดแย้งในตัวบุคคลหรือกลุ่มภายในองค์กร
3. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร เป็นความขัดแย้งระหว่างองค์กรหรือกลุ่มต่าง ๆ

ระดับของความขัดแย้งที่ Hellriegel and Slocum (1979) และ March and Simon (1958)

มีความคล้ายคลึงกันมาก ซึ่งเราสามารถแบ่งความขัดแย้งนี้ได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. ความขัดแย้งในระดับบุคคล แบ่งเป็น

1.1 ความขัดแย้งภายในตัวบุคคล (Intrapersonal conflict) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในตัวของคน ๆ หนึ่งไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น หรือเรียกได้ว่า “ความขัดแย้งในตัวเอง”

1.2 ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal conflict) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลมากกว่า 2 บุคคลขึ้นไป

2. ความขัดแย้งระหว่างองค์กร แบ่งเป็น

2.1 ความขัดแย้งภายในองค์กร (Intra-organization conflict) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาโดยมีคู่กรณีขัดแย้งเป็นบุคคลหรือกลุ่มย่อย ๆ ที่มีอยู่ในกลุ่มหรือที่อยู่ในองค์กร หรือกลุ่มต่าง ๆ

2.2 ความขัดแย้งระหว่างองค์กร (Inter-organization conflict) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาโดยที่คู่กรณีขัดแย้งเป็นองค์กรกับองค์กร หรือกลุ่มกับกลุ่ม

สาเหตุความขัดแย้ง

อรุณ รักธรรม (2531, หน้า 787-796) ให้ความเห็นว่าสาเหตุของความขัดแย้งมีหลายประการ คือ

1. เนื่องจากความแตกต่างกันในการรับรู้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงทำให้เข้าใจไปคนละด้าน อันเป็นสาเหตุทำให้การตัดสินใจ และพฤติกรรมต่าง ๆ แตกต่างกันไปด้วย

2. เป้าหมายหรือสิ่งที่ต้องการของคนในองค์กรแตกต่างกันออกไปทำให้คนเหล่านั้นเลือกวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในที่สุด

3. ค่านิยมของคนในองค์กรแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างของค่านิยมนี้จะทำให้วิถีแห่งความคิดความเชื่อและการปฏิบัติแตกต่างกันออกไปหรือยากที่จะทำให้เกิดความกลมกลืนกัน อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งในที่สุด

4. โครงสร้างขององค์กรเป็นเหตุนำไปสู่ความขัดแย้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างแบบระบบราชการ ทั้งนี้เพราะการจัดโครงสร้างขององค์กรอาจจะไปขัดกับความรู้สึกหรือพฤติกรรมของคนบางพวกบางกลุ่มได้ เช่น ในกรณีลำดับชั้นบังคับบัญชา อาจไปบั่นทอนความอิสระในความคิดริเริ่มของคน หรือการแบ่งงานกันทำ ทำให้คนต้องจำเจอยู่ในงานที่มีขอบเขตจำกัด และนำไปสู่การสร้างอาณาจักรในองค์กรได้หรือกรณีการเน้นความลับในทางราชการทำให้เกิดความแตกต่างในข้อเท็จจริงระหว่างสมาชิก หรือการเน้นกฎระเบียบทำให้สมาชิกรู้สึกอึดอัดไร้อิสระภาพ เป็นต้น

5. การเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ตัวบุคคล โครงสร้างหรือเป้าหมายขององค์กรจะนำไปสู่ความขัดแย้ง ทั้งนี้ เพราะการเปลี่ยนแปลงย่อมกระทบต่อการยอมรับ และ

ผลประโยชน์ของคนในองค์กรดังนั้น ระดับการเปลี่ยนแปลงยังมีมากเท่าไร โอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งก็มีมากเท่านั้น

6. พฤติกรรมส่วนบุคคลมีผลทำให้เกิดความขัดแย้งในองค์กร ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมของบุคคลจะนำไปสู่สัมพันธภาพในองค์กร ดังนั้นถ้าพฤติกรรมของคนไม่แตกต่างกันมากนัก โอกาสเกิดความขัดแย้งก็น้อยลง

ผลของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นในระดับใด เป็นเรื่องยากที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากความขัดแย้ง และเนื่องจากแนวคิดปัจจุบันความขัดแย้งไม่ใช่สิ่งที่ดีทั้งหมด หรือเสียทั้งหมด ความขัดแย้งมีทั้งประโยชน์และโทษ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของความขัดแย้ง และระดับของความขัดแย้ง ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

Johnson and Johnson (1987, p. 273) กล่าวถึง ความขัดแย้งโดยมีแนวคิดว่า บุคคลแตกต่างกัน จึงใช้กลยุทธ์ในการจัดการความขัดแย้งไม่เหมือนกัน แต่ละคนมีรูปแบบการแก้ปัญหาเป็นของตนเองและเนื่องจากการจัดการความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ดังนั้นคนจึงสามารถเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้และหาวิธีการใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการจัดการความขัดแย้งในภาวะขัดแย้งประเด็นหลักที่ต้องใส่ใจคือ

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ส่วนตัวเมื่ออยู่ในภาวะขัดแย้งคนแต่ละคนจะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากผู้อื่นจึงต้องพิจารณาว่าวัตถุประสงค์ของคน ๆ นั้น มีความสำคัญต่อเขามากน้อยเพียงใด

2. การรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น คนจะพิจารณาว่าการรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นนั้นมีความสำคัญกับตนมากน้อยเพียงใด

ผลดีของความขัดแย้ง

พรนพ พุกกะพันธุ์ (2544, หน้า 276) ได้กล่าวถึง ผลดีของความขัดแย้งไว้ว่า ความจริงแล้ว ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อเกิดขึ้นก็จะนำไปสู่ความก้าวหน้า หรือเกิดความสร้างสรรค์ได้ เพราะจะเกิดแนวคิดที่สามขึ้นมา ซึ่งเหนือกว่าสองแนวคิดที่ขัดแย้งกันอยู่ ดังนั้น ความขัดแย้งจึงเสมือนเป็นการบังคับให้มนุษย์แสวงหาความคิดที่ใหม่ขึ้นเสมอ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กร เพราะจะเกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ และเปิดโอกาสให้มนุษย์ตรวจสอบความสามารถของตนเองอยู่เสมอ

วิจิตร วรุตบางกูร (2526, หน้า 173-174) โดยทั่วไปบุคคลส่วนใหญ่จะมีทัศนคติไม่ดีต่อความขัดแย้งเพราะเชื่อว่าความร่วมมือเป็นสิ่งที่ดีและความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่ดี แม้ว่าความขัดแย้งอาจก่อให้เกิดบรรยากาศที่ตึงเครียดและเป็นผลเสียต่อองค์กรแต่บางครั้งความขัดแย้งอาจก่อให้เกิดผลดีได้เหมือนกัน กล่าวคือ ความขัดแย้งสามารถให้ผลในทางบวก เป็นต้นว่า

1. ทำให้เกิดแนวปฏิบัติหรือความคิดเห็นอื่น ๆ มากขึ้น
2. ทำให้มีโอกาสเลือกแนวทางที่ดีกว่า
3. ทำให้เกิดแรงผลักดันที่ต้องค้นหาวិธีการใหม่ ๆ
4. ทำให้เกิดความพยายาม ที่จะอธิบายความเห็น ความเชื่อหรือชี้แจงให้ชัดเจน

จึงต้องพัฒนาความสามารถในการสื่อความหมายและให้เหตุผล

5. ความตึงเครียดกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
 6. ทำให้เกิดความเคยชิน ในการแลกเปลี่ยนความเห็นและยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน
- มากขึ้น

ซึ่งคล้ายกับ ทิศนา แคมมณี (2522, หน้า 81) กล่าวว่า ความขัดแย้ง ไม่ใช่จะทำให้ผลเสียเสมอไป แท้ที่จริงแล้วความขัดแย้งมีประโยชน์ในหลายด้าน เช่น

1. ความขัดแย้งทำให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ
2. ทำให้ความคิดและการทำงาน ไม่หยุดอยู่กับที่
3. ช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้นและแสดงความสามารถของตน

อาจส่งผลให้การทำงานและผลงานของกลุ่มดีขึ้น

Owen (1991, pp. 246-248) ได้กล่าวว่า หากความขัดแย้งได้รับการตอบสนองในทางบวก มีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสม ย่อมทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีเกิดบรรยากาศของความร่วมมือ และสนับสนุนความขัดแย้งนั้นจะเป็นความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้าในที่สุด

ผลเสียของความขัดแย้ง

พรนพ พุกกะพันธุ์ (2544, หน้า 277) ได้กล่าวถึง ผลเสียของความขัดแย้งไว้ว่า อาจจะ ทำให้องค์กรขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ถ้าหากผู้บริหาร ไม่รู้จักแก้ไขสาเหตุของความขัดแย้งของบุคคลภายในองค์กรมีอยู่หลายประการด้วยกัน การแก้ไขจึงต้องใช้วิธีการที่แตกต่างกันด้วย ดังนั้น ผู้บริหารหรือหัวหน้างานจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ มิฉะนั้นอาจมีการแก้ไขปัญหาได้ไม่ถูกต้อง และจะเกิดความเสียหายต่อผลงานขององค์กรใน ส่วนรวมได้ เช่น อาจมีผลให้คนที่ทนไม่ได้จะต้องย้ายหนีจากหน่วยงานนั้นไปความเป็นมิตรระหว่างบุคคลจะลดลง บรรยากาศของความเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกันจะหมดไป และ อาจเป็นการต่อสู้ที่ใช้อารมณ์ไร้เหตุผล มีการต่อต้านซึ่งอาจขัดต่อวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน เป็นต้น

ยุทธวิธีจัดการความขัดแย้ง

วิธีการแก้ไขความขัดแย้งคงจะยกมากล่าวต่อไปนี้เป็นแนวคิดของ Thomas and Kilmann (1987) ได้ทำการศึกษาถึงแนวทางและวิธีการจัดการความขัดแย้งพบว่า จำแนกได้เป็น 5 แนวทาง คือ

1. การเอาชนะ (Competition) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออก เมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งที่เน้นการเอาแต่ใจตนเอง มุ่งชัยชนะของตนเองเป็นประการสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์หรือความสูญเสียของผู้อื่น พฤติกรรมที่แสดงออกมุ่งที่การเอาชนะ

2. การร่วมมือ (Collaboration) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออก เมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้ง เป็นการมุ่งที่จะเอาชนะและในขณะเดียวกันก็ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่มุ่งให้เกิดความพอใจทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น พฤติกรรมลักษณะนี้เป็นความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาที่มุ่งจะให้เกิดการชนะทั้งสองฝ่าย เข้าทำนองที่ว่า “สองหัวดีกว่าหัวเดียว”

3. การประนีประนอม (Compromising) หมายถึง พฤติกรรม ของผู้บริหารที่แสดงออก เมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งเป็นจุดยืนระหว่างกลางของมติการเอาใจตนเอง และมติการเอาใจผู้อื่น เป็นแบบของการเจรจาต่อรองที่มุ่งให้ทั้งสองฝ่ายมีความพอใจบ้าง เป็นลักษณะที่หากจะได้อะไรบ้าง ก็ควรจะยอมเสียบ้าง หรือในลักษณะที่มาพบกันครึ่งทาง

4 การหลีกเลี่ยง (Avoiding) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกเมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้ง เป็นการไม่สู้ปัญหาและไม่ร่วมมือในการแก้ปัญหา ไม่สนใจความต้องการ

5. การยอมให้ (Accommodation) หมายถึง พฤติกรรม ของผู้บริหารที่แสดงออก เมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้ง เป็นพฤติกรรมที่เน้นการเอาใจผู้อื่นเป็นผู้เสียสละ ปล่อยให้ผู้อื่นดำเนินการไปตามที่ชอบแม้เราจะไม่เห็นด้วยก็ตาม พฤติกรรมการยอมให้เหมือนกับสุภาษิตที่ว่า “เอาไม่ตรีชนะศัตรู” หรือ “แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร” (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2540)

ยุทธวิธีจัดการความขัดแย้งเมื่อเกิดความขัดแย้งถึงขั้นที่ต้องดำเนินการแก้ไข ซึ่งผู้บริหารสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการบริหารจัดการความขัดแย้ง มีอยู่หลายวิธีด้วยกัน ดังนี้ คือ

1. ตรงเข้าไปแก้ปัญหานั้นเลย (Problem solving) เป็นลักษณะการเผชิญหน้ากันระหว่างกลุ่มที่กำลังขัดแย้งกันอยู่ การตรงเข้าไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาไม่ใช่เป็นการเอาชนะหรือตัดสินว่าใครถูกใครผิด วิธีนี้จะได้ผลถ้าความขัดแย้งนั้นมาจากการสื่อสารที่ไม่ถูกต้อง แต่ถ้าเกิดจากทัศนคติ ความคิด หรือค่านิยมระหว่างบุคคล การใช้วิธีนี้อาจจะไม่บรรลุผลสำเร็จอาจจะต้องนำวิธีอื่นมาใช้แทน

2. ใช้ความร่วมมือ (Super ordinate goals) โดยฝ่ายบริหารต้องแสดงให้เห็นว่าเป้าหมายของแต่ละกลุ่มต้องการเข้าถึง ถ้าไม่ร่วมมือกันก็จะไม่สามารถเข้าถึงได้ ซึ่งฝ่ายบริหารต้องชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการร่วมมือร่วมกัน ซึ่งในทางธุรกิจความขัดแย้งที่ใช้วิธีนี้แก้ไขจะมาจกความขัดแย้งระหว่างฝ่ายบริหารกับสหภาพแรงงาน

3. ลดความขัดแย้งโดยการขยายทรัพยากร (Expansion of resources) โดยการเพิ่มทรัพยากรที่ขาดแคลน เพื่อลดความขัดแย้ง เช่น เพิ่มตำแหน่ง เพิ่มแผนก ซึ่งการแก้วิธีนี้นอกจากจะลดความขัดแย้งแล้วอาจทำให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งพอใจด้วย

4. ลดความขัดแย้งโดยการหลีกเลี่ยง (Avoidance) หรือการถอยหนีไม่รับรู้เรื่องที่กำลังเกิดขึ้น ซึ่งวิธีนี้แก้ไขได้ผลในระยะเวลาดสั้น ๆ ความขัดแย้งไม่ได้หมดไป อาจจะกลับคืนมาใหม่ และมีความรุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม

5. ทำให้เกิดความราบรื่นกลมกลืนกัน (Smoothing) วิธีนี้หมายถึง ความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารกับพนักงานที่มีระดับแตกต่างกัน วิธีการคือต้องปรับระดับความแตกต่างให้น้อยลง ลดทิฐิพยายามยกประเด็นความเหมือนกัน ทั้งสองฝ่าย โดยยึดหลักสามานสามัคคี ทั้งสองฝ่ายต้องมีใจต่อกัน

6. การลดข้อขัดแย้งโดยการประนีประนอมกัน (Compromise) วิธีการนี้ต้องใช้คนกลางหรือให้คู่กรณีส่งตัวแทนมาเจรจาต่อรองกัน โดยทั้งคู่จะมีบางส่วนได้บางส่วนเสีย

7. ใช้กำลังหรือการบีบบังคับ (Forcing) วิธีนี้ใช้วิธีสลายข้อขัดแย้งโดยฐานะของการมีอำนาจของผู้บังคับบัญชา โดยใช้ระเบียบกฎหมาย หรือคำสั่งให้คู่กรณียอม แต่อาจไม่ได้ หมายถึงยอมรับหรือเห็นด้วย การแก้วิธีนี้ใช้ได้ระยะสั้นเท่านั้น โดยมุ่งผลที่ตามมาไม่ได้ลดที่เหตุของปัญหา

8. เปลี่ยนโครงสร้างองค์การ (Altering structural variable) ใช้ในกรณีโครงสร้างขององค์การก่อให้เกิดความขัดแย้ง ผู้บริหารต้องหันมามองความขัดแย้งเสียใหม่ เพื่อลดความขัดแย้งให้ดำเนินการจัดการเรื่องบุคลากรใหม่ ให้มีการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของพนักงานก็จะลดความขัดแย้งได้ (จุฑา เทียนไทย, 2547, หน้า 274-277)

ความขัดแย้งนั้น ได้จำแนกพฤติกรรมออกเป็นกรณีเพื่อการหาทางออก ดังนี้

1. การแข่งขันหรือวิธีของฉัน (Competing or my way) พฤติกรรมแนวนนี้จะยึดถือความพยายามที่จะเอาชนะมักจะเป็นวิธีการของผู้ที่มีอำนาจที่จะใช้อำนาจทุกวิถีทางโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น

2. การหลีกเลี่ยงหรือยอมถอย (Avoiding or no way) เป็นพฤติกรรมที่พยายามหลีกเลี่ยงปัญหาหรือยอมถอย ซึ่งจะพบมากในกลุ่มประเทศเอเชียและกลุ่มประเทศลาตินอเมริกัน

3. การประนีประนอมหรือแบ่งคนละครึ่ง (Compromising or half war) เป็นวิธีที่ประสานการร่วมมืออย่างหนึ่ง หรือที่เรารู้จักกันดี คือการเดินสายกลาง

4. การยอมตามหรือแล้วแต่ผู้ใหญ่ (Accommodating or your way) เป็นพฤติกรรมที่สังคมชอบปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นไปที่การรักษาความสัมพันธ์สูงมีความต้องการที่จะผลักดันความพยายามของตนเองน้อยยอมรับแนวความคิดของคนอื่น โดยยกเลิกความต้องการของตนเอง คือ ยอมรับเชื่อฟังคำตัดสินหรือคำสั่ง

5. การร่วมมือกันหรือวิธีการของเรา (Collaborating or our way) เป็นพฤติกรรมที่ทั้งสองฝ่ายพยายามที่จะหาทางบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน เป็นการประสานประโยชน์ทั้งสองฝ่ายในลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์

กระบวนการในการจัดการความขัดแย้งโดยผลของการตัดสินใจที่เป็นลักษณะ ชนะ-ชนะ (Win-Win) จะเกิดจากการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง และการเจรจาไกล่เกลี่ย (วันชัย วัฒนศัพท์, 2550, หน้า 150)

ตารางที่ 2-2 กระบวนการในการจัดการความขัดแย้งตามทฤษฎีเกมส์ (Win-Win)

กระบวนการที่ใช้ (Process)	ผู้ตัดสินใจ (Decision-making)	ผลการตัดสินใจ (Result)
ใช้ความรุนแรง (Violence/ Fight)	ผู้ชนะ (The winner)	แพ้-ชนะ (Win-loose)
ใช้การเผชิญหน้าประท้วงอย่างสันติ (Non-violence direct action or civil disobedience)	- ผู้ชนะ (The winner)	แพ้-ชนะ (Win-loose)
ใช้การบัญญัติกฎหมาย (Legislation)	สภานิติบัญญัติ (The legislature)	แพ้-ชนะ (Win-loose)
ใช้การฟ้องร้อง (Litigation)	ศาล (The court)	แพ้-ชนะ (Win-loose)
ใช้อินญาโตตุลาการตัดสิน (Arbitration)	อนญาโตตุลาการ (Arbitrator)	แพ้-ชนะ (Win-loose)
ใช้การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (Mediation)	คู่กรณี (The parties)	ชนะ-ชนะ (Win-win)
ใช้การเจรจาไกล่เกลี่ย (Negotiation)	คู่กรณี (The parties)	ชนะ-ชนะ (Win-win)
ใช้การหลีกเลี่ยงปัญหา (Avoidance/ Fight)	คงสภาพเดิม	คงสภาพเดิม (Status quo)

จากตารางที่ 2-2 จะพบว่าถ้าคู่พิพาทเลือกใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ผลที่ได้จะต้องมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะ และอีกฝ่ายหนึ่งพ่ายแพ้ อย่างไรก็ตามก็ดีหลาย ๆ คนมักจะมีเชื่อว่าการความรุนแรงจะช่วยยุติความขัดแย้งได้

Follett (1927, p. 169) ได้เสนอวิธีการจัดการกับปัญหา ความขัดแย้งไว้ 3 วิธี

1. การเอาชนะ การจัดการกับความขัดแย้งโดยที่ฝ่ายหนึ่งมีชัยชนะกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดและรวดเร็วที่สุด แต่เป็นวิธีที่ให้ผลน้อยที่สุดในการจัดการกับปัญหา
2. การประนีประนอม เป็นวิธีใช้กันมากที่สุด เป็นวิธีที่แต่ละฝ่ายลดความต้องการของตนเองลงเพื่อที่จะยุติความขัดแย้ง แม้ว่าแต่ละฝ่ายจะไม่ได้ผลตามที่ต้องการ
3. การบูรณาการ เป็นวิธีนำเอาแนวความคิดของทั้งสองฝ่ายมาผสมผสานกัน เป็นวิธีผสมความต้องการทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน วิธีนี้จะได้ผลดีที่สุดในการจัดการความขัดแย้ง

Blake (2005 อ้างถึงใน ยุทธนา จันแก้ว, 2556, หน้า 15) กล่าวว่า วิธีจัดการกับความขัดแย้งของหัวหน้าหรือผู้บริหารทำได้ 5 วิธี คือ

1. การเอาชนะ (Competition) เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออก เมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งที่เน้นการเอาใจตัวเองมุ่งชัยชนะของตนเองเป็นประการสำคัญโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์หรือความสูญเสียของผู้อื่นพฤติกรรมที่แสดงออกมุ่งที่จะเอาชนะ
2. การร่วมมือ (Collaboration) เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออก เมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งเป็นการมุ่งที่จะเอาชนะและในขณะเดียวกันก็ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่มุ่งให้เกิดความพอใจแก่ตนเองและบุคคลอื่นพฤติกรรมลักษณะนี้เป็นความร่วมมือร่วมใจในการที่จะแก้ปัญหาที่มุ่งจะให้เกิดการชนะทั้งสองฝ่ายเข้าทำนองที่ว่าสองหัวดีกว่าหัวเดียว
3. การประนีประนอม (Compromising) เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออก เมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งเป็นจุดยืนระหว่างกลางของมติการเอาใจผู้อื่นเป็นแบบการเจรจาต่อรองที่มุ่งให้ทั้งสองฝ่ายมีความพอใจบ้างเป็นลักษณะหากจำได้บ้างก็ควรจะยอมเสียบ้างหรือมีลักษณะที่มาพบกันครึ่งทาง
4. การหลีกเลี่ยง (Avoiding) เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกเมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งเป็นการไม่สู้ปัญหาละ ไม่ร่วมมือในการแก้ปัญหาไม่สนใจความต้องการของตนเองและความต้องการของผู้อื่นแสดงอาการหลีกเลี่ยงปัญหาเฉื่อยชาและไม่สนใจความขัดแย้งที่เกิดขึ้นพยายามท้าวอยู่เหนือความขัดแย้งโดยเชื่อว่าความขัดแย้งจะลดลงเมื่อเวลาผ่านไป
5. การยอมให้ (Accommodation) เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออก เมื่อเกิดสถานการณ์ความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมที่เน้นการเอาใจผู้อื่นเป็นผู้เสียสละปล่อยให้ผู้อื่นดำเนินการไปตามที่ชอบแม้ว่าเราไม่เห็นด้วยก็ตามพฤติกรรมของการยกให้คล้ายกับสุภาษิตที่ว่าเอาไม้ตรีชนะศัตรูหรือแพ้เป็นพระชนะเป็นมาร

Wise (n.d. อ้างถึงใน สิริพงษ์ชัย เอกมงคลเลิศ, 2551, หน้า 40-41) ได้กล่าวถึงวิธีการในการจัดการความขัดแย้งที่สำคัญไว้ 5 วิธี ดังนี้

1. การหลีกเลี่ยงเป็นวิธีการที่บุคลากรในองค์กรนำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยบุคลากรไม่สู้ปัญหาและไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาไม่สนใจความต้องการของตนเองและความต้องการของผู้อื่นหลีกเลี่ยงปัญหาเฉื่อยชาและไม่สนใจความขัดแย้งที่เกิดขึ้นพยายามทำตัวอยู่เหนือปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ โดยเชื่อว่าความขัดแย้งจะลดลง เมื่อเวลาผ่านไป

2. การปรองดองวิธีการนี้บุคลากรในองค์กรจะนำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยบุคลากรมีจุดยืนระหว่างกลางของมติการเอาใจตนเองและมติการเอาใจผู้อื่นเป็นแบบของการเจรจาต่อรองที่มุ่งให้ทั้งสองฝ่ายมีความพอใจบ้างเป็นลักษณะที่หากได้บ้างก็ยอมเสียบ้างหรือในลักษณะที่มาพบกันครึ่งทางรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่นทั่ว ๆ ไปและระหว่างเพื่อนร่วมงาน

3. การต่อสู้บุคลากรจะใช้วิธีการนี้ในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยบุคลากรเน้นการเอาใจตนเองเป็นสำคัญมุ่งชัยชนะของตนเองเป็นหลักโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์หรือความสูญเสียของผู้อื่นพฤติกรรมที่แสดงออกมุ่งที่การแพ้ชนะโดยอาศัยอำนาจจากตำแหน่งความได้เปรียบในฐานะความเป็นอยู่ของตนเองหรือสถานการณ์ทางเศรษฐกิจแสดงการคุกคามข่มขู่หรือแม้แต่การอ้างระเบียบเพียงเพื่อตนเองจะได้ประโยชน์และได้ชัยชนะในที่สุดโดยไม่สนใจว่าจะได้มาด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม

4. การร่วมมือร่วมใจเป็นวิธีการที่บุคลากรนำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในองค์กร โดยบุคลากรมุ่งที่เอาชนะ และขณะเดียวกันก็ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมของคนที่มีใจจะให้เกิดความพอใจทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น ประสานผลประโยชน์แก่ทุกฝ่ายเพื่อให้องค์การอยู่รอด และเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

5. การประนีประนอมหรือการเจรจาต่อรอง บุคลากรจะใช้วิธีการนี้ในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยบุคลากรต้องการใช้ความสามารถเกลี้ยกล่อมบุคคล ที่เรามุ่งจะได้บางสิ่งบางอย่าง จากเขาให้หรือยอมให้บางสิ่งบางอย่างนั้นแก่เรามากที่สุด โดยความสมัครใจเน้นการเจรจาต่อรอง เพื่อให้ตนเองมีส่วนได้รับประโยชน์ในทางตรงกันข้ามหากตนเองจะเสียประโยชน์ก็ต้องการใช้วิธีการเจรจาต่อรอง เพื่อให้ตนเองเสียประโยชน์น้อยที่สุด

สมยศ ศิลปีโยดม (2540) มองวิธีการจัดการความขัดแย้ง มีอยู่ 3 แบบ คือ

1. การใช้อำนาจและการระงับ มีแนวทาง ดังนี้

1.1 การบังคับ โดยการกระทำของผู้มีอำนาจหน้าที่อย่างเผด็จการ มักนำไปสู่การแสดงออกของความขัดแย้งในทางการทำลายโดยอ้อม

1.2 การใกล้เคียง เป็นการเป็นแนวทางการระงับความขัดแย้งก่อนข้างจะแสดงในทางมีไมตรีต่อกันให้ยอมรับในผลลัพธ์

1.3 การหลีกเลี่ยง ถ้าหากว่ากลุ่มที่มีความขัดแย้งต่อการให้บริหารตัดสินใจ แต่ผู้บริหารให้หลีกเลี่ยงฐานะดังกล่าวนี้ กลุ่มทั้งหมดที่เกี่ยวข้องจะเกิดความไม่พอใจ การสร้างทำว่าไม่ทราบว่ามี การขัดแย้งอยู่เป็นรูปแบบการหลีกเลี่ยงอย่างหนึ่ง

1.4 การใช้เสียงส่วนใหญ่ การยุติความขัดแย้งของกลุ่มโดยใช้เสียงส่วนใหญ่ จะมีประสิทธิภาพ ถ้าหากสมาชิกยอมรับระเบียบ วิธีปฏิบัติมีความยุติธรรม

2. การประนีประนอม ตามวิธีนี้ผู้บริหารจะพยายามยุติความขัดแย้ง โดยการหาสิ่งที่เป็นกลางไม่เหมือนการระงับ วิธีดังกล่าวจะมีข้อดี การประนีประนอม ได้แก่ การใช้ผู้ตัดสินฝ่ายที่ขัดแย้งก็ต้องยอมรับการตัดสินใจบุคคลที่สาม

3. การแก้ปัญหาาร่วมกัน คือ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มจะถูกเปลี่ยนเป็นสถานการณ์มองปัญหาความขัดแย้งเป็นเรื่องที่ต้องร่วมมือกัน โดยใช้เทคนิคของการแก้ปัญหา ฝ่ายที่มีความขัดแย้งจะพยายามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างเขาร่วมกัน แทนที่จะเป็นการระงับหรือการประนีประนอมความขัดแย้งต่าง ๆ แต่จะพยายามหาผลลัพธ์ที่ทุกฝ่ายยอมรับวิธียุติความขัดแย้งร่วมกันมีอยู่ 2 แบบ คือ ความเห็นสอดคล้องกัน และการใช้เป้าหมายที่ยอมรับร่วมกัน

สรุป จากการศึกษาและวิจัยของนักวิชาการต่าง ๆ ได้ค้นพบและยืนยันให้เห็นว่า การใช้วิธีการแก้ไขปัญหาย่างประนีประนอม การร่วมมือกัน เป็นวิธีที่สามารถจัดการความขัดแย้งได้ดีที่สุด การร่วมมือกัน ซึ่งเป็นการบูรณาการร่วมกัน คือแต่ละฝ่ายลดความต้องการของตนเองลงได้ เพื่อที่จะยุติความขัดแย้ง แม้ว่าแต่ละฝ่ายจะไม่ได้ผลตามที่ต้องการก็ตาม วิธีที่ 2 คือ การหลีกเลี่ยง หรือการหลีกเลี่ยงเพื่อลดการเกิดปัญหา ก็เป็นวิธีที่นิยมใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง วิธีที่ 3 คือการเอาชนะ วิธีที่ 4 การยอมให้ ทั้งนี้จากวิธีการแก้ปัญหาที่ได้กล่าวมานั้น สิ่งสำคัญก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมของแต่ละกลุ่ม แต่ละองค์กรแต่ละชุมชนที่จะมีวิธีการจัดการความขัดแย้งแตกต่างกัน จากการศึกษาผลงานวิจัยของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สรุปเป็นตาราง

ตารางที่ 2-3 สรุปวิธีการจัดการความขัดแย้งของงานวิจัยนักวิชาการต่าง ๆ

แนวคิดและทฤษฎี	วิธีการจัดการความขัดแย้ง						
	วิธีที่ 1	วิธีที่ 2	วิธีที่ 3	วิธีที่ 4	วิธีที่ 5	วิธีที่ 6	วิธีที่ 7
Thomas and Kilmann (1987)	การเอาชนะ	การยอมให้	การหลีกเลี่ยง	การร่วมมือ	การประนีประนอม		
จุฑา เทียนไทย (2547)			การหลีกเลี่ยง	การร่วมมือ	การประนีประนอม	บังคับ	ตรงเข้าหา
วันชัย วัฒนศัพท์ (2550)	การเอาชนะ	การยอมให้	การหลีกเลี่ยง	การร่วมมือ	การประนีประนอม		
Follett (1927)	การเอาชนะ			การบูรณาการร่วมมือ	การประนีประนอม		
Blake (2005) อ้างถึงใน ยุทธนา จันแก้ว, 2556)	การเอาชนะ	การยอมให้	การหลีกเลี่ยง	การร่วมมือ	การประนีประนอม		
Wise (n.d. อ้างถึงใน สิริพงษ์ชัย เอกมวงกลเลิศ, 2551)	การเอาชนะ		การหลีกเลี่ยง	การร่วมมือ	การประนีประนอม		ปรองดอง
สมยศ ศิลปีโยดม (2540)				การร่วมมือ	การประนีประนอม	ใช้อำนาจ	

แนวทางการดำเนินงานศูนย์ยุติธรรมชุมชน

ความเป็นมา

การอำนวยความสะดวก การสร้างความเป็นธรรมและความสงบสุขในสังคมเป็นภารกิจหลักที่สำคัญยิ่งของกระทรวงยุติธรรมที่จะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในทุกพื้นที่และทุกระดับ แต่ภารกิจดังกล่าวหากรัฐเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียวคงไม่สามารถบรรลุผลอย่างยั่งยืนได้ หัวใจสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินการดังกล่าว จึงอยู่ที่คนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดได้สัมผัส มีส่วนได้ส่วนเสียกับความยุติธรรม ความเป็นธรรม และความสงบสุขในชุมชนนั้น ๆ ได้มีโอกาสและมีช่องทางที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง โดยมีโอกาสในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับประโยชน์จากการแก้ปัญหาาร่วมกันในลักษณะของการเป็น “หุ้นส่วน”

เพื่อให้ความยุติธรรมเกิดขึ้นอย่างแท้จริง โดยผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นผู้อำนวยความยุติธรรมร่วมกับกระบวนการยุติธรรม จึงเกิดเป็นแนวความคิดของยุติธรรมชุมชนขึ้น ซึ่งความหมายของยุติธรรมชุมชนนั้น หลายท่านอาจมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป บางท่านอาจเห็นว่า เป็นการควบคุมอาชญากรรม โดยชุมชนร่วมมือกับตำรวจในการป้องกันและลดปัญหาอาชญากรรม บางท่านอาจมองว่า เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมและ/ หรือศาลกับชุมชน โดยตระหนักว่าปัญหาอาชญากรรมเป็นประเด็นของปัญหาสังคม ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบต้องให้ความสำคัญเข้ามาทำงานร่วมกับชุมชนมากขึ้น บางท่านอาจมองว่าเป็นการลงโทษหรือแก้ไขผู้กระทำผิดโดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ในขณะที่บางส่วนมองไปที่บทบาทของการจัดการยุติธรรมแบบสมานฉันท์ โดยชุมชนเป็นหลัก

แม้ว่ามุมมองต่อคำว่า ยุติธรรมชุมชน หลายฝ่ายจะเข้าใจและมองยุติธรรมชุมชนแตกต่างกันไป แต่มีรากฐานสำคัญยิ่งสิ่งหนึ่งที่ทุกกลุ่มความคิดเห็นเหมือนกัน คือ การทำงานอย่างร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกับชุมชน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ

3 ประการ คือ

1. เป็นกิจกรรมด้านการป้องกันและควบคุมปัญหาอาชญากรรมในชุมชน
2. เป็นการดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชน
3. รัฐมีหน้าที่เป็นหุ้นส่วนร่วมกับชุมชน

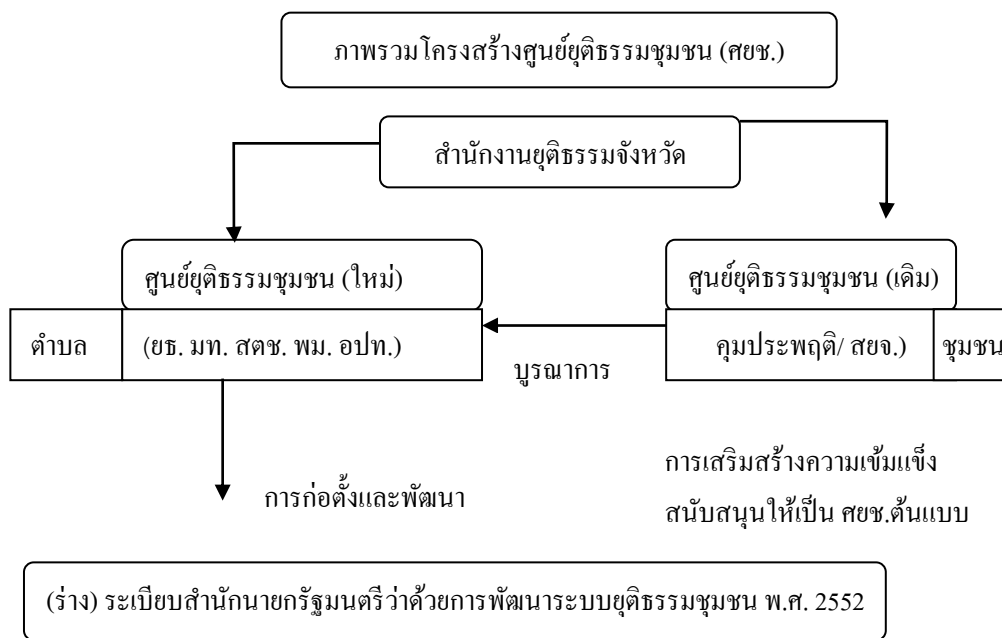
ขั้นตอนการดำเนินงาน

บทบาทของของชุมชนในปัจจุบันมีความสำคัญและได้รับความใส่ใจมากขึ้น เนื้อหาสำคัญปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิของประชาชนและชุมชนไว้หลายประการ และมีการกระจายอำนาจจากภาครัฐลงไปสู่การดำเนินงานของภาคชุมชนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม พบว่าในด้านของการอำนวยความยุติธรรม มาตรการป้องกันปัญหาและการเยียวยาทางกฎหมายในกรณีที่ประชาชนถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือเกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างประชาชนหรือสมาชิกในชุมชนยังขาดประสิทธิภาพ “ยุติธรรมชุมชน” จัดทำขึ้นโดยมุ่งหวังให้เกิดชุมชนต้นแบบแห่งความยุติธรรมเป็นชุมชนที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จัดความขัดแย้งและความรุนแรงในครอบครัว ชุมชนรู้จักปกป้องและคุ้มครองสิทธิของตนเอง โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม ระงับข้อพิพาทและลดปริมาณคดีที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และมีกลไกการสร้างผู้นำชุมชนและสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชน โดยคาดหวังตนเอง ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในชุมชนจะตระหนักเห็นถึงความสำคัญ เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างความยุติธรรมและความสงบสุขในชุมชน

ศูนย์ยุติธรรมชุมชน (Community justice)

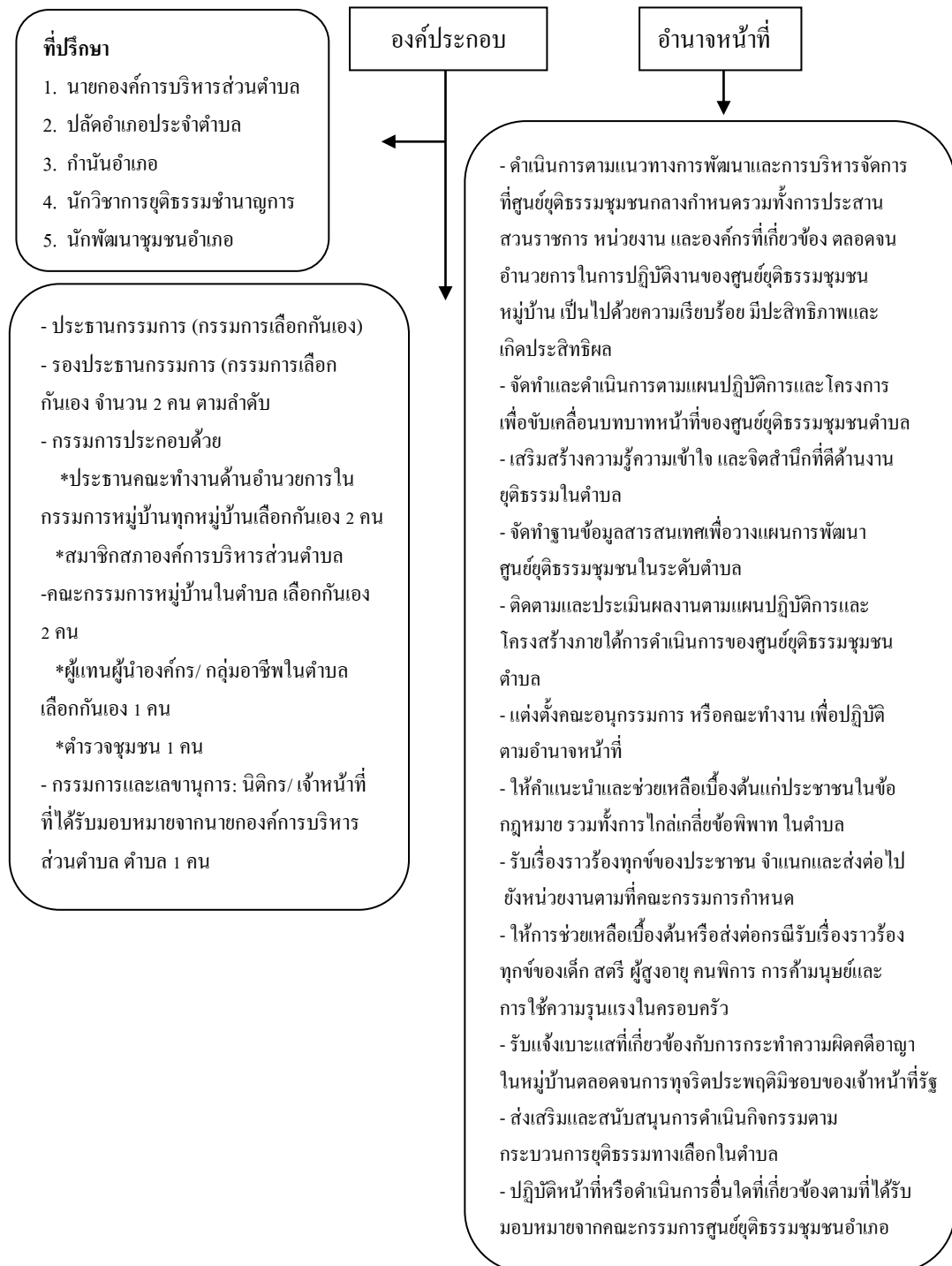
ศูนย์ยุติธรรมชุมชน คือ การรวมกันเป็นเครือข่ายทางสังคม เป็นการส่งเสริมสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน ควบคุมอาชญากรรม จัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ ลดและเยียวยาความเสียหายหรือความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรมหรือการกระทำผิด ตลอดจนคืนคนดีกลับสู่ชุมชนการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชน สืบเนื่องมาจากการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ประเทศ และยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรมด้านการลดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งได้กำหนดยุทธศาสตร์ ไว้จำนวน 4 ยุทธศาสตร์ และได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในด้านการลดความเหลื่อมล้ำ (Inclusive growth) ไว้เป็นยุทธศาสตร์ที่ 2 โดยรัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงยุติธรรมเป็นเจ้าภาพหลัก ในการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์การดำเนินงานในเรื่องการสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางสังคม

โครงสร้างศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนำร่อง

ภาพที่ 2-1 โครงสร้างศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนำร่อง

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

ภาพที่ 2-2 โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

กรอบภารกิจเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและศูนย์ยุติธรรมชุมชน

มีกรอบภารกิจ จำนวน 5 ด้าน ดังนี้

1. การป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในชุมชน (Crime control & prevention)

ด้วยการยับยั้ง หรือชะลอสถานการณ์มิให้เกิดความขัดแย้ง ข้อพิพาท หรือการกระทำผิดทางอาญา โดยการเฝ้าระวังป้องกัน การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน เช่น ระเบียบ กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ เป็นต้น

2. การรับเรื่องราวร้องทุกข์ แจ้งเบาะการทุจริตคอร์รัปชัน รวมทั้งปัญหาความเดือดร้อนของผู้ด้อยโอกาส (เด็ก สตรี คนชรา ผู้พิการ) แล้วส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป และติดตามผลการดำเนินงานและแจ้งให้ผู้รับบริการรับทราบเป็นระยะ

2.1 การไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท (Conflict management) ตามหลักยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หรือหลักสันติวัฒนธรรม

2.2 การเยียวยาเสริมพลัง แก่เหยื่ออาชญากรรมและความรู้สึกของชุมชน (Community & Empowerment) ด้วยการให้ความเข้าใจ กำลังใจช่วยเหลือสนับสนุน ให้เหยื่ออาชญากรรมและชุมชนนั้น มีความรู้สึกที่ดีและใช้ชีวิตเป็นปกติต่อไป รวมทั้งการให้ความรู้หรือคำแนะนำในการยื่นขอรับความช่วยเหลือจากทางราชการที่เกี่ยวข้อง

3. การรับผู้พ้นโทษหรือผู้ถูกคุมประพฤติกลับสู่ชุมชน (Reintegration) เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน สังคมได้เป็นปกติและไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกต่อไป

กระบวนการยุติธรรมชุมชนเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทยซึ่งคุ้นเคยกับระบบการอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชน โดยรัฐฝ่ายเดียวมาเป็นเวลานาน ความคิดในลักษณะนี้ทำให้เกิดความเคซินโดยฝ่ายรัฐรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ และผูกขาดความยุติธรรมไว้ และทำหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม โดยไม่ได้คาดหวังความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมจากประชาชนหรือชุมชนมากนักส่วนประชาชนหรือชุมชนก็จะรู้สึกว่าตนเองไม่มีหน้าที่ในเรื่องนี้และปล่อยให้เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะดำเนินการทุกอย่างประชาชนมีหน้าที่เพียงคอยรับบริการจากรัฐเท่านั้น (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2550 หน้า 2-3)

แนวทางการดำเนินงานศูนย์ยุติธรรมชุมชน

แนวทางในการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน มีดังนี้

1. ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาและการบริหารจัดการที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนกลาง กำหนดรวมทั้งการประสานส่วนราชการ หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนหมู่บ้าน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและ

เกิดประสิทธิผล

2. จัดทำและดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและโครงการ เพื่อขับเคลื่อนบทบาทหน้าที่ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล

3. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และจิตสำนึกที่ดีด้านงานยุติธรรมในตำบล

4. จัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อวางแผนการพัฒนาศูนย์ยุติธรรมชุมชนในระดับตำบล

5. ติดตามและประเมินผลงานตามแผนปฏิบัติการและโครงสร้างของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

6. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน เพื่อปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่

7. ให้คำแนะนำและช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ประชาชนในข้อกฎหมาย รวมทั้งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในตำบล

8. รับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน จำแนกและส่งต่อหน่วยงาน ตามที่คณะกรรมการกำหนด ผู้สูงอายุ

คนพิการ การค้ามนุษย์และการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

10. รับแจ้งเบาะแสที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดคดีอาญาในหมู่บ้านตลอดจนการทุจริตประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ

9. ให้การช่วยเหลือเบื้องต้นหรือส่งต่อกรณีรับเรื่องราวร้องทุกข์ของเด็ก สตรี

11. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในตำบล (สำนักงานยุติธรรม จังหวัดอุดรธานี, 2557)

ดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยสรุปได้ว่าบทบาทและหน้าที่หลักของ ศูนย์ยุติธรรมชุมชน คือ การจัดการความขัดแย้งและอาชญากรรมโดยกระบวนการยุติธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ยุติธรรมชุมชน ในการช่วยเหลือ อำนวยความเป็นธรรมแก่ประชาชน ตามนโยบาย “ลดความเหลื่อมล้ำด้านความเป็นธรรมทางสังคม” ให้เข้าถึงประชาชนได้ทุกระดับ ส่งเสริมสนับสนุนกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันควบคุมอาชญากรรม จัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ ลดและเยียวยาความเสียหายหรือความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรมหรือการกระทำผิด ตลอดจนคืนคนดีกลับสู่ชุมชนด้วยการฟื้นฟู โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และเข้าถึงความยุติธรรมได้ง่ายโดยไม่ต้องผ่านหลายขั้นตอน และที่สำคัญข้อดี ในการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้น คือ การเข้าถึงปัญหา เนื่องจากเป็นคนในพื้นที่และเข้าใจบริบทของชุมชน

ข้อมูลพื้นที่ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ประวัติความเป็นมาชุมชนตำบลหนองหาน

ชุมชนหนองหานเป็นชุมชนเมืองที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดอุดรธานี และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดขึ้นมาแต่โบราณ ต่อมาเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่จนทำให้เป็นเมืองร้าง จนกระทั่งในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยาจึงได้มีผู้คนอพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่มีชื่อว่า “เมืองหนองหานน้อย” ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูปจัดรูปแบบการปกครองขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2442 ได้ยกฐานะเมืองหนองหานน้อยขึ้นเป็นอำเภอพระราชทานนามว่า “อำเภอหนองหาน” โดยมีขุนอภัยบริพัฒน์ เป็นนายอำเภอคนแรก ในปี พ.ศ. 2495 ได้มีการจัดตั้งสุขาภิบาลหนองหานขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2506 ได้มีการประกาศเปลี่ยนตัวสะกดจาก “หนองหาน” เป็น “หนองหาน”

ชุมชนหนองหานได้แบ่งเขตการปกครองเป็น 2 เขต คือเขตเทศบาล คูและประชากร 6 หมู่บ้าน และเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหาน คูแลประชากร 17 หมู่บ้าน

สภาพทั่วไป

ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลหนองหาน มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดเทจากสูงไปต่ำจากทางทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก และสูงขึ้นไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ตรงกลางเป็นทางลุ่มก่อนไปทางทิศเหนือเป็นที่ดอนสลบที่น้ำซึ่งมีลำห้วยคาน และลำห้วยทรายไหลผ่าน มีการกั้นฝายเป็นระยะตามทางน้ำไหลผ่านเขตของหมู่บ้านต่าง ๆ เมื่อมีฝนตกมาอย่างแรงและกะทันหัน จะทำให้น้ำในลำห้วยไหลเอ่อขึ้นมา ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมในช่วงฤดูฝน

โดยมีอาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลสร้อยพร้าว อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหนองไผ่ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลหนองเม็ก อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลผักตบ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ มี 3 ฤดู

1. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง ตุลาคม เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งมาจากมหาสมุทรอินเดีย จะมีฝนตกหนักในบางช่วงและมีระยะฝนทิ้งช่วง

2. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงกุมภาพันธ์ เนื่องจากอากาศหนาวจากประเทศจีน เคลื่อนตัวมาทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศหนาวเย็นลมแรง

3. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือน กุมภาพันธ์ ถึง เดือนเมษายน ในฤดูร้อนอากาศจะร้อนจัด เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดมาจากบริเวณความกดอากาศสูงในทะเลจีนใต้ ซึ่งมีลมพัดผ่านจึงทำให้อากาศร้อนจัด

ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม

ประชาชนในเขตตำบลหนองหาน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดพุทธในเขตเทศบาล 3 แห่ง สุสานและฌาปนสถาน 1 แห่ง ประเพณีทั่วไปเป็นประเพณีอีสานโดยส่วนมาก เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีสงกรานต์ งานปีใหม่ รวมทั้งมีความเชื่อทางไสยศาสตร์อยู่อย่างมาก

สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก ผลผลิตที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง การทำการเกษตรในตำบลเป็นลักษณะดั้งเดิม โดยอาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นสำคัญ ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรกรรม ได้แก่ รับจ้าง ค้าขาย และการบริการ

สภาพทางสังคม

การศึกษา

ภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหาน มีสถานศึกษา ดังนี้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน จำนวน 2 แห่ง ซึ่งมีจำนวนนักเรียน ดังนี้

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านม่วง จำนวนนักเรียน 73 คน

2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโสกหมู จำนวนนักเรียน 42 คน

โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 7 แห่ง ซึ่งมีจำนวนนักเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนบ้านม่วงประชาบำรุง จำนวนนักเรียน 157 คน

2. โรงเรียนบ้านโสกหมู จำนวนนักเรียน 142 คน

3. โรงเรียนบ้านคงโพนขอ จำนวนนักเรียน 63 คน

4. โรงเรียนบ้านเชียงงาม จำนวนนักเรียน 103 คน

5. โรงเรียนบ้านหนองจิว จำนวนนักเรียน 41 คน

6. โรงเรียนบ้านหนองบ่อ (พอลพิทยาประชานุสรณ์) จำนวนนักเรียน 122 คน

7. โรงเรียนบ้านยาง (อาสาพัฒนา 3) จำนวนนักเรียน 47 คน

โรงเรียนอาชีวศึกษา จำนวน 1 แห่ง

ประชากร

ประชากรภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหาน มีทั้งหมด 17 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 11,629 คน และจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,812 หลังคาเรือน (ข้อมูล ณ เดือน มีนาคม 2558 จากสำนักบริหารการทะเบียน อำเภอหนองหาน)

ตารางที่ 2-4 จำนวนประชากรภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหาน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร (คน)			จำนวนครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1	หนองงิ้ว	361	351	712	203
2	หนองหาน	14	20	34	12
3	เชียงงาม	401	414	815	231
4	ยาง	336	317	653	190
5	ม่วง	535	578	1113	319
6	หนองหาน	147	137	284	133
7	หนองบ่อ	470	482	952	335
8	โพนขอ	420	371	791	223
9	โสกหมู	373	368	741	183
10	หนองหาน	67	65	132	55
11	หนองหาน	344	328	672	345
12	ม่วง	468	464	932	276
13	หัวเชียง	336	353	689	360
14	หนองบ่อ	472	506	978	311
15	เชียงงาม	445	416	861	333
16	โสกหมู	376	343	719	161
17	ยาง	272	279	551	142
รวม		5,837	5,792	11,629	3,812

แหล่งทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

พื้นที่ป่า ตำบลหนองหาน มีพื้นที่ป่าไม่มากนักลักษณะเป็นพื้นที่เขตป่าสงวน ได้แก่ เขตป่าสงวนหนองบัว หนองหาน แต่สภาพความเป็นกลายเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม หรือพื้นที่ทำการเกษตรไปแล้ว และมีป่าทำเล ป่าสาธารณะ เช่น ป่าช้า ป่าตามที่นาของเกษตรกร และบริเวณวัดป่าที่ยังเห็นเป็นสภาพป่าอยู่บ้างไม่มากนัก มีพื้นที่ป่าประมาณ 700 ไร่ สำหรับเอกสิทธิ์บริเวณป่าสงวนของทางราชการได้ออกหลักฐานการใช้ที่ดินเป็น สปก. ให้แก่เกษตรกรผู้อยู่อาศัย แหล่งน้ำธรรมชาติ

มีลำน้ำ, ลำห้วย	จำนวน 29	สาย
แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น		
1. ฝาย	จำนวน 5	แห่ง
2. บ่อน้ำตื้น	จำนวน 152	แห่ง
4. บ่อโยก	จำนวน 17	แห่ง (ปัจจุบันเลิกใช้แล้ว)
5. บ่อน้ำบาดาล	จำนวน 22	แห่ง
แหล่งท่องเที่ยว		

ตำบลหนองหาน ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จะมีเฉพาะงานบุญประเพณีต่าง ๆ เช่น บุญประเพณีลอยกระทง บุญเข้าพรรษา บุญบั้งไฟ งานสงกรานต์ และประเพณีบุญต่าง ๆ ครบ 12 ตามท้องถิ่นอีสาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ปทุมรัตน์ ต่ดวงศ์ (2539) ศึกษาเรื่อง การจัดการกับความขัดแย้งในชุมชนชนบท เชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานภาพ ความรุนแรงของความขัดแย้ง และกระบวนการจัดการ กับความขัดแย้งของชาวชนบทเชียงใหม่ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากการสัมภาษณ์ พูดคุยกับส่วนที่มีความเกี่ยวข้องในความขัดแย้งเรื่องทรัพยากรที่ดิน ทั้งชาวบ้าน หน่วยงานราชการ สถาบัน และองค์กรเอกชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งที่เกิดในชุมชนมีเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ สังคมและทรัพยากร แต่ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงก่อให้เกิดความเสียหายมากที่สุดคือขัดแย้งในเรื่องที่ทำกินกับองค์กรภายนอก เมื่อเกิดความขัดแย้งแล้ว ชาวบ้านก็ได้ช่วยกันคิดหาวิธีการจัดการกับความขัดแย้งดังกล่าว อย่างเป็นกระบวนการ เริ่มตั้งแต่การเลือกตัดสินใจใช้วิธีแพ้อ่อนอย่างสันติวิธี ในระยะแรกและกลายเป็นชนวนในความแตกแยกตั้งแต่นั้นมา ในระยะต่อมาชาวบ้านได้พยายามเรียนรู้จากแหล่งความรู้ในชุมชน และจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ในระยะหลังเมื่อได้กำหนดทางเลือกแล้ว ก็มีการทดสอบทางเลือกโดยสอบถามความเห็นจากคนในชุมชนก่อน แล้วจึงนำไปปฏิบัติจริงตามแผนที่วางไว้ จากนั้นนำมาประเมินผลและติดตามผล ซึ่งก่อให้เกิดทางเลือกในการนำมาใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งนั้น ภายใต้การเรียนรู้ตามแนวคิดทางการศึกษาผู้ใหญ่เชิงมนุษยนิยม อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า ในระยะแรกชาวบ้านไม่ได้ใช้กระบวนการจัดการความขัดแย้งอย่างเต็มรูปแบบทุกขั้นตอน หรือใช้วิธีลองผิดลองถูก จนมีบุคคล และองค์กรภายนอกเข้ามาให้ความรู้ความเข้าใจ ชาวบ้านเองก็ได้แนวทางการจัดการความขัดแย้งที่เป็นระบบ เป็นต้น

วรเชษฐ หน่อคำ (2544) ศึกษาเรื่อง ผู้นำท้องถิ่นกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนชนบท มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งในชุมชนชนบท และศึกษากลไกและวิธีการที่ผู้นำท้องถิ่นในการจัดการความขัดแย้ง การศึกษาใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการพูดคุยสอบถาม การสังเกต แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และนำข้อมูลมาวิเคราะห์แยกแยะ บรรยายอย่างเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกกลุ่มในชุมชน อาวุโส พระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งในชุมชน มีทั้งความขัดแย้งรุนแรงชัดเจน และความขัดแย้งที่ไม่รุนแรงชัดเจน ตัวอย่างของความขัดแย้งที่ชัดเจนรุนแรง ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว และเครือญาติ มีสาเหตุมาจากการคิดสิ่งเสียดสีของสมาชิกบางคน การเล่นการพนัน การแบ่งปันมรดกของครอบครัว ไม่เท่ากัน ความขัดแย้งของสมาชิกกลุ่มองค์กรในชุมชน ได้แก่ การแย่งชิงที่ดินทำกิน น้ำเพื่อการเกษตร สัตว์เลี้ยง ไปทำการเสียหาย พื้นที่การเกษตรของชาวบ้าน การพูดกล่าวร้าย หมิ่นประมาทกัน และเรื่องการเตรียมพื้นที่ในการเพาะปลูก รุกป่าที่ดิน ความขัดแย้งทางการเมือง การแย่งชิงตำแหน่งทางการเมือง และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ทางการศึกษา เป็นความขัดแย้งที่ไม่รุนแรงนัก ไม่แสดงออกให้ปรากฏเห็น การจัดการความขัดแย้งผู้นำท้องถิ่นใช้วิธีการป้องกัน ไม่ให้เกิดความขัดแย้ง และระงับแก้ไขคลี่คลายความขัดแย้ง โดยใช้มิติแห่งอำนาจเป็นกลไกในชุมชน เพื่อจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น สำหรับวิธีการจัดการผู้นำท้องถิ่น ใช้วิธีสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในชุมชน มีการอบรมให้ความรู้กับผู้นำครอบครัว มีการจัดประชุม การปรึกษาหารือ ฝึกอบรมให้ความรู้ จัดทำประชาคมหมู่บ้าน การไกล่เกลี่ยประนีประนอม และการเจรจาต่อรอง

เกียรติศักดิ์ ม่วงมิตร (2545) ศึกษาเรื่อง การจัดการความขัดแย้งในชุมชนบนพื้นที่สูง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยพระสงฆ์ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้อาวุโสประมุขของชุมชน และชาวบ้านในพื้นที่ผลการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งของชุมชนทั้งในอดีต และปัจจุบันมาจากปัจจัยหลัก 2 ประการคือ 1) ความขัดแย้งจากผลประโยชน์ และการแย่งชิงทรัพยากร ได้แก่ การเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลภายนอกการบุกรุกป่าและที่ทำกินของชุมชน การลักลอบเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในชุมชน และ 2) ความขัดแย้งจากค่านิยมความเชื่อและโลกทัศน์ ได้แก่ ค่านิยมที่ต่างกันระหว่างกลุ่มขัดแย้งความเชื่อเกี่ยวกับการฟื้นฟูและจัดการป่าของชาวบ้าน และหน่วยงานรัฐโลกทัศน์ที่แตกต่างของรัฐและชาวบ้านซึ่งรัฐมองว่าคนอยู่ร่วมกับป่าไม่ได้ในขณะที่ชาวบ้านหรือชุมชนมองว่าคนอยู่ร่วมป่าได้เงื่อนงำที่ส่งผลต่อความขัดแย้งของชุมชนในอดีตมี 4 ประการ คือ 1) นโยบายป่าไม้ของรัฐบาล 2) นโยบายการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ และการส่งเสริมการลงทุนของชาวต่างชาติ 3) ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและ 4) วิถีชีวิตของชาวบ้าน

ที่ผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติในอดีต ชุมชนใช้ระบบคุณค่าในการจัดการความขัดแย้ง ได้แก่ การเคารพและให้ความสำคัญกับฮีโร่ และผู้อาวุโสการให้ความสำคัญความเป็นเครือญาติ การไม่ข่มเหงเบียดเบียน โดยมีกลไกในการจัดการความขัดแย้ง ได้แก่ ผู้นำเช่น ฮีโร่ และผู้อาวุโส กลุ่มองค์กร และเครือข่ายชาวบ้านและกลไกรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่รัฐและศาล ฯลฯ วิธีการในการจัดการความขัดแย้ง ได้แก่ การปรับใช้คุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชน การเจรจาตกลงแบบไม่เป็นทางการรวมตัวเคลื่อนไหวคัดค้าน และต่อต้านการสร้างเครือข่ายองค์กรชาวบ้านและการประสานกับรัฐ สำหรับในปัจจุบันระบบคุณค่าที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้ง มีข้อจำกัดมากขึ้น โดยเฉพาะการจัดการความขัดแย้งกับภายนอก สถานการณ์ความขัดแย้งที่ซับซ้อนขึ้นทำให้ชุมชนต้องใช้กลไกที่หลากหลายมากขึ้น ได้แก่ ผู้นำชุมชน เช่น ผู้อาวุโสผู้นำทางความคิดกลุ่มองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชนบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกมีวิธีการจัดการความขัดแย้งที่หลากหลายและผสมผสานมากขึ้นทั้งการปรับใช้วัฒนธรรมประเพณี การเจรจาตกลงแบบไม่เป็นทางการรวมตัวเคลื่อนไหวคัดค้าน และต่อต้านการสร้างเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน เพื่ออำนาจการต่อรองการประสานงานกับรัฐ และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า (2548) ศึกษาเรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: กรณีศึกษากระบวนการจัดการความขัดแย้งของชุมชนบ้านเชิงเขา ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส มีความมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ในบริบททางสังคมของชุมชน ในการจัดการความขัดแย้ง มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับการสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ภายใต้ฐานการศึกษาที่ใช้แนวคิดกระบวนการยุติธรรมชุมชนเชิงสมานฉันท์

ผลการศึกษาพบว่า ฐานสำคัญของกระบวนการจัดการความขัดแย้งของชุมชนที่จะนำมาซึ่งความสมานฉันท์ คือ การสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคม โดยการป้องกันแก้ไขปัญหาคือข้อขัดแย้ง โดยใช้ฐานทุนทางสังคม (Social capital) และหลักจารีตวัฒนธรรม (Customary laws) ที่แสดงออกในรูปแบบประวัติศาสตร์ความเป็นชุมชน โครงสร้างสถาบันทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมการรวมกลุ่ม จารีต และการควบคุมทางสังคมของชุมชน โดยชุมชนได้การเรียนรู้และพัฒนาจากประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้น ผ่านการถ่วงถ่วงจากการแก้ปัญหาเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่รอดได้ และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน ภายใต้ความต่างกันทางด้านวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามกรอบความเชื่อของศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ที่มีแก่นหลักของคำสอนเหมือนกัน คือ การทำให้คนเป็นคนดีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ผู้ศึกษาได้ใช้ฐานการวิเคราะห์จาก ประวัติศาสตร์ของชุมชน กรณีข้อขัดแย้ง และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับฐานความรู้ทางด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทำให้พบว่า กระบวนการจัดการความขัดแย้งของชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การจัดการความขัดแย้งโดยองค์กรชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการมัสยิด กลุ่มสตรีแม่บ้าน และกลุ่มงานทางด้านการพัฒนานาชุมชน
2. การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยโดยคนที่ชาวบ้านเชื่อถือ
3. การจัดการความขัดแย้งโดยการใช้กิจกรรมประสานใจ เป็นวิธีการที่จะทำให้คนที่ขัดแย้งกันหรือกลุ่มที่ขัดแย้งกันหันหน้าเข้าหากันได้ และ
4. การจัดการความขัดแย้งด้วยการหยุดเรื่องขัดแย้งดังกล่าว โดยไม่กล่าวถึงลักษณะทั้ง 4 ประการนี้ได้มาจากฐานการคิด หรือภูมิปัญญาของชุมชนที่เรียกว่า “การปาเก๊ะ” หรือวิธีการที่สร้างคนให้เกิดความสามัคคีกัน ร่วมมือร่วมใจกันที่จะทำในสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งการปาเก๊ะ เน้นกระบวนการพูดคุยเพื่อให้เกิดความคิดในสิ่งที่เราจะทำ โดยต้องใช้ในการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หาข้อสรุปร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน อันจะนำมาซึ่งผลสำเร็จของการทำงาน หรือการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน อย่างสามัคคีกัน จากการศึกษายังพบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของชุมชนในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้ในการจัดการความขัดแย้งของชุมชนมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสามัคคีกันได้นั้น

กัณฑ์มล ไชยราช (2551) ศึกษา ผู้นำท้องถิ่นในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาพบว่า สาเหตุของความขัดแย้งในชุมชนอำเภอกบินทร์บุรี คือ ความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์ ขัดแย้งในเรื่องซื้อขายที่ดิน และปัญหาด้านครอบครัว จากสาเหตุเรื่องซื้อขายที่ดินไม่มีถนนสาธารณะ เบื้องต้นทั้ง 2 ฝ่ายหาข้อยุติไม่ได้ จึงมีการร้องเรียน ส่งผลให้คนขายที่ดินไม่พอใจ ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านได้เข้ามาเป็นคนกลางในการประนีประนอม หาทางแก้ร่วมกันข้อสรุปคนขายที่ดินก็ยอมสร้างถนนเส้นใหม่ให้ จากการหาข้อยุติครั้งนี้ ผู้นำท้องถิ่นรวมทั้งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องได้ใช้อำนาจทางกฎหมาย และตามขนบธรรมเนียมประเพณี อำนาจบารมีของผู้นำในการเจรจา ชักจูง โน้มน้าวให้ชาวบ้านรับฟัง และปฏิบัติตามสาเหตุถัดมาคือ ปัญหาทางด้านครอบครัวของคนในชุมชน โดยบริบททางสังคมในชุมชนอำเภอกบินทร์บุรีนั้น ส่วนมากมีแต่คนแก่และเด็ก ส่วนคนวัยกลางคนได้ไปทำงานที่อื่น ไม่ได้ดูแลครอบครัว สภาพแวดล้อมจึงทำให้เด็กคิดขาดคิดสารเสพติด ใช้เงินฟุ่มเฟือย ก้าวร้าว มีเรื่องทะเลาะชกต่อย ชู้สาว และติดการพนัน จากสาเหตุในชุมชน ผู้ปกครองจึงได้ปรึกษาผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จากสภาพปัญหานั้นจะโทษเด็กอย่างเดียวไม่ได้ ผู้ปกครองก็ต้องมีส่วนร่วมด้วย ให้ความอบอุ่น ดูแลสั่งสอนเอาใจใส่จากการแก้ปัญหาโดยเบื้องต้นของผู้นำท้องถิ่น จึงเสนอให้มีการสร้างสนามกีฬาในชุมชน ให้เด็กหันมาเล่นกีฬา เน้นให้ผู้ปกครองเอาใจใส่บุตรหลานมากขึ้น และเปิดโอกาสให้เด็กได้ปรับปรุงแก้ไข

ตัวเอง จากการแก้ปัญหาเบื้องต้นทำให้เด็กหลายคนสนใจด้านการเรียนเพิ่มมากขึ้น อยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุข จากปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนจะเห็นได้ว่า การใช้อำนาจไม่อาจแก้ไขปัญหาได้อย่างเดียว แต่ได้ใช้ความอาวุโส การโน้มน้าวจิตใจด้วย จากบทสรุปของการศึกษา ผู้นำท้องถิ่นได้ใช้อำนาจ ที่หลากหลาย ทั้งอำนาจทางตรงในกฎระเบียบ กฎหมายท้องถิ่น อำนาจบารมี ขนบธรรมเนียมประเพณีและหน่วยงานราชการ เพื่อแก้ปัญหาในชุมชนให้ชุมชนอยู่อย่างสงบสุข

พัชรภรณ์ สุขรุ่งช่าง (2551) ศึกษาเรื่อง เครือข่ายยุติธรรมชุมชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในตำบลหนองตองอำเภอหางดงจังหวัดเชียงใหม่ มุ่งศึกษาบทบาทของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงศักยภาพและความพร้อมของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนเมื่อเครือข่ายยุติธรรมชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม หรือเป็นหุ้นส่วนกับกระทรวงยุติธรรมแล้วทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไร ในการศึกษาถึง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายยุติธรรมชุมชนไม่เข้าใจบทบาทของตนเองในการทำหน้าที่ และมีความกังวลในเรื่องของความรู้ด้านกฎหมาย ซึ่งทำให้มีผลต่อความรู้สึกเชื่อมั่นในการทำหน้าที่ ผู้บริหารสำนักงานคุมประพฤติและพนักงานคุมประพฤติ มองว่าเครือข่ายยุติธรรมชุมชนน่าจะมีความพร้อมในการที่จะทำหน้าที่ แต่ต้องให้ภาครัฐดำเนินการสนับสนุนด้านการเพิ่มศักยภาพและความพร้อมของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายยุติธรรมชุมชนมีศักยภาพและความพร้อมในด้านการใกล้เคียงข้อพิพาทในชุมชนและกลุ่มประชาชนมองว่า ระบบเครือข่ายอาจทำให้การทำหน้าที่ของเครือข่ายขาดความสมบูรณ์ถ้าจะให้การทำหน้าที่ของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมีศักยภาพภาครัฐต้องให้การสนับสนุนสุดท้ายเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและประชาชนเห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นหุ้นส่วนกับกระทรวงยุติธรรมจะได้รับประโยชน์ในด้านการลดข้อพิพาทในชุมชนและประหยัดเวลาค่าใช้จ่ายในการเดินทางติดต่อราชการเป็นประโยชน์สูงสุดทั้งทางภาครัฐ และประชาชนทำให้ปริมาณคดีลดลงและเป็นการประหยัด

ชญานันท์ ล้อมฉินพรรัตน์ (2553) ศึกษาเรื่อง ยุติธรรมชุมชน: ศึกษากรณีการแก้ไขความขัดแย้งทางอาญาด้วยวิธีการเชิงสมานฉันท์ในระดับชุมชน การใกล้เคียงระงับข้อพิพาททางอาญาในระดับชุมชนตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนและยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีข้อดีหลายประการคือ เป็นการระงับความขัดแย้งที่ต้นทางอย่างรวดเร็ว และใกล้ชิดกับข้อพิพาทมากที่สุด ทำให้ความขัดแย้งไม่ลุกลามบานปลาย โดยมีได้มีฝ่ายใดแพ้หรือชนะ แต่เป็นการหาทางออกร่วมกันของกลุ่มโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ อันจะนำซึ่งความสงบสุขและความสมานฉันท์ภายในชุมชน อีกทั้งเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของกลุ่ม นอกจากนี้ กระบวนการใกล้เคียงระงับข้อพิพาทตามแนวทางยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้

ยังมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งในเรื่องการแก้แค้นทดแทน การข่มขู่ยับยั้งและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด อันจะมีผลเป็นการป้องกันอาชญากรรมในอนาคตอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นกระบวนการที่ช่วยเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่อของอาชญากรรม ทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ

พรสวรรค์ สุวณิชศรีย์ (2553) ศึกษาเรื่อง การจัดการความขัดแย้งในชุมชน: กรณีศึกษาการใช้ภาษาในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของชุมชน บ้านห้วยม่วง ตำบลนาคินคำ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย สาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านห้วยม่วง คือ การกระทำอนาจารล่วงละเมิดทางเพศ รองลงมา คือการแย่งที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และการทะเลาะวิวาทระหว่างหมู่บ้าน ลักขโมย การเกิดอุบัติเหตุเกี่ยวกับพาหนะ ความขัดแย้งที่เข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยมากที่สุดคือ ปัญหาทะเลาะวิวาท ลักขโมย หนี้สิน แย่งชิงทรัพยากร และความผิดทางเพศ วิธีที่คนในชุมชนนำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง คือ ระบบเจ้าโคตร เป็นวิธีระงับความขัดแย้งในวัฒนธรรมอีสาน (เว้าความ) กล่าวคือในสมัยก่อนจะนิยมใช้ในการเจรจาเรื่องชู้สาว แต่ปัจจุบันชุมชนบ้านห้วยม่วงก็ยังนิยมนำมาใช้ นิยมใช้ในการแก้ปัญหาคู่กัดเคี้ยว และการทะเลาะวิวาท

กวีรัตน์ สัมส้า และสุพัตรา จิตตเสถียร (2554) ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการความขัดแย้งในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ใช้วิธีวิจัยแบบการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ การพรรณนาถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ การศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้เป็นค่าร้อยละ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งอาศัยการเชื่อมโยงข้อมูลกับหลักการแนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่าสภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชน คือ ความขัดแย้งที่เกิดจากปัญหาด้านทรัพยากร ปัญหานี้สินส่วนบุคคล ปัญหาความผิดเกี่ยวกับการละเมิดทางเพศ ปัญหาการลักขโมยและการทะเลาะวิวาท ส่วนด้านกระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน พบว่า มีเมื่อได้รับแจ้งเหตุข้อความขัดแย้งขึ้นในชุมชนก็จะมีการนัดหมายการเจรจาไกล่เกลี่ย ศึกษาข้อมูลสาเหตุ และหาสาเหตุผลกระทบที่เกิด การสร้างข้อตกลงในการเจรจาไกล่เกลี่ยก่อนการเปิดเวทีการเจรจาไกล่เกลี่ยผู้นำการเจรจา จะแจ้งข้อตกลงร่วมกันในการเปิดการเจรจา จะมีผู้เข้าร่วมในการเจรจาไกล่เกลี่ยเขียนบันทึกข้อตกลงการเจรจาไกล่เกลี่ย การอ่านบันทึกการเจรจาไกล่เกลี่ย และการพูดคุยเพื่อให้เกิดความสามัคคี ความสมานฉันท์ขอมาหรือการเป็นพี่เป็นน้องเป็นเพื่อนกัน เพื่อให้สังคมสงบสุขมีความสมานฉันท์ในชุมชน ด้านบทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการความขัดแย้งในชุมชน พบว่ามีความเป็นกลางการเป็นผู้นำการเจรจาไกล่เกลี่ยต้องไม่ยุยงส่งเสริมให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนบุคลิกท่าทาง และการกระทำที่น่าเชื่อถือคือความสามารถในการใช้ภาษา และมีจิตวิทยาในการเจรจาไกล่เกลี่ยเป็นอย่างดีมีความรู้ความเข้าใจ

ในเรื่องกฎหมายสังคมจารีตประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนเป็นอย่างดี ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตยการมีคุณธรรมประสพการณ์ในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีวิจรรย์ญาณใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ผลจากการศึกษาวิจัยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิธีคิดอย่างเป็นระบบ และวิถีปฏิบัติของคนในชุมชนในการจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี โดยเน้นความสมานฉันท์และความสงบสุขในชุมชน

สรุป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน สรุปได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนชนบทส่วนใหญ่ เกิดจาก โครงสร้างทางผลประโยชน์ คือ การจัดสรรทรัพยากรไม่ลงตัว การแบ่งปันมรดก ความขัดแย้งทางการเมือง การเล่นพนัน การลักขโมย และความเชื่อทางจารีตประเพณี แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนนั้น เกิดจากความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างทางวัฒนธรรมของสังคมไทย ยังให้ความสำคัญกับระบบผู้อาวุโส การมีคนกลางในการไกล่เกลี่ย จากสาเหตุความขัดแย้งในหลายประเด็นที่แตกต่างกัน ก็สามารถยุติได้จากการ เข้าปรึกษาผู้นำในชุมชน เพื่อให้มีคนกลางในการไกล่เกลี่ย วิธีที่ยุติความขัดแย้งได้แก่ การประนีประนอม การหลีกเลี่ยง การใช้เสียงส่วนใหญ่ การแก้ไขและการป้องกันปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้ในการจัดการความขัดแย้งในชุมชน ก็ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมองค์กร และหน่วยงาน เพราะแต่ละบริบทจะมีการจัดการความขัดแย้งที่แตกต่างกันออกไป ดังจะเห็นจากการสรุปในตารางประกอบนี้

ตารางที่ 2-5 สรุปผลจากการจัดการความขัดแย้งในชุมชน

นักวิจัยและพัฒนา	ชนิดของความขัดแย้ง	ระดับความขัดแย้ง	สาเหตุความขัดแย้ง	ผลของความขัดแย้ง
วรเชษฐ์ หน่อคำ (2548)	ความขัดแย้งด้านข้อมูลประโยชน์	รุนแรง	1. การแย่งที่ดินทำกิน 2. การแบ่งปันมรดก 3. ความขัดแย้งทางการเมือง 4. ระหว่างสมาชิกในครอบครัว 5. เล่นการพนัน 6. น้ำเพื่อการเกษตร	ผู้นำท้องถิ่นแก้ไขโดยใช้วิธีการป้องกันความขัดแย้งและใช้มิติแห่งอำนาจเป็นกลไกในชุมชน
	ความขัดแย้งด้านข้อมูลความขัดแย้งด้านโครงสร้าง	น้อย	1. ความขัดแย้งทางการศึกษา 2. รุกล้ำที่ดินทำกิน	

ตารางที่ 2-5 (ต่อ)

นักวิจัยและพัฒนา	ชนิดของความขัดแย้ง	ระดับความขัดแย้ง	สาเหตุความขัดแย้ง	ผลของความขัดแย้ง
กวีรัตน์ สัมเส้า และสุพิศรา จิตตเสถียร (2554)	ความขัดแย้งด้าน ข้อมูลประโยชน์	รุนแรง	1. การแย่งที่ดินทำกิน 2. การลักขโมย 3. น้ำเพื่อการเกษตร 4. หนี้ส่วนบุคคล	ผู้นำชุมชนแก้ไข โดยใช้วิธีการ การร่วมมือร่วมใจ เจรจาไกล่เกลี่ย เน้น ความสมานฉันท์ ยึดหลักจารีตและ ปฏิสัมพันธ์เดิม ในชุมชน
ณัฐฉินีย์ เรียงจันทร์ (2550)	ความขัดแย้ง ด้านความสัมพันธ์	ปานกลาง	ระหว่างส่วนงาน ภายใน	แนวทางการจัดการ คือการหลีกเลี่ยง การร่วมมือร่วมใจ การปรองดอง
พัชรกรกรณ์ สุขรุ่งช้าง, มนัส สุวรรณ, ไพสิฐ พานิชย์กุล (2551)	ความขัดแย้ง ด้านโครงสร้าง และความขัดแย้ง ด้านข้อมูล	ปานกลาง	เครือข่ายยุติธรรม ชุมชนไม่เข้าใจ บทบาทของตนเอง	แนวทางการจัดการ คือการร่วมมือร่วมใจ ภาครัฐเข้ามามี ส่วนร่วม
ชญานันท์ ล้อมฉินพรัตน์ (2553)	ความขัดแย้ง ด้านความสัมพันธ์	รุนแรง	1. ข่มขู่ใช้อำนาจ 2. อารมณ์รุนแรง	การร่วมมือร่วมใจ การมีส่วนร่วมของ คนในชุมชน เน้น ความปรองดอง สมานฉันท์ในชุมชน
พรสวรรค์ สุวัฒน์ศรีย์ (2553)	ความขัดแย้ง ด้านข้อมูลประโยชน์	รุนแรง	1. แย่งที่ดินทำกิน 2. ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย	ใช้หลักวัฒนธรรม อีสาน (เว้าความ) การเจรจาไกล่เกลี่ย การมีส่วนร่วม ของคนในชุมชน
	ความขัดแย้ง ด้านความสัมพันธ์	รุนแรง	1. อนาคตทางเพศ 2. ทะเลาะวิวาท	
	ความขัดแย้ง ด้านค่านิยม	ปานกลาง	อุบัติเหตุจาก ยานพาหนะ	

ตารางที่ 2-5 (ต่อ)

นักวิจัยและพัฒนา	ชนิดของความขัดแย้ง	ระดับความขัดแย้ง	สาเหตุความขัดแย้ง	ผลของความขัดแย้ง
กันต์มด ไชยราช (2551)	ความขัดแย้ง ด้านข้อมูลประโยชน์	รุนแรง	1. ที่ดิน 2. ครอบครั้ว	การบังคับ การเจรจา
	ความขัดแย้ง ด้านค่านิยม	รุนแรง	ยาเสพติด	การมีส่วนร่วม
ปทุมรัตน์ ต่อบงส์ (2539)	ความขัดแย้ง ด้านข้อมูลประโยชน์	รุนแรง	1. แย่งที่ดินทำกิน 2. น้ำเพื่อการเกษตร	การมีส่วนร่วม และองค์กรภายนอก
	ความขัดแย้ง ด้านความสัมพันธ์	ปานกลาง	สมาชิกในครอบครัว	เข้ามาให้ความรู้ ในแนวทาง การจัดการ ความขัดแย้ง
นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า (2548)	ความขัดแย้ง ด้านความสัมพันธ์	ปานกลาง	1. ขาดข้อมูล 2. มุมมองแนวคิด ต่างกัน	การบังคับ การประนีประนอม การหลีกเลี่ยง
	ความขัดแย้ง ด้านข้อมูล	ปานกลาง	1. การสื่อสาร ผิดพลาด 2. ทักษะคดีที่มี ขัดแย้ง 3. ความเชื่อ จารีตประเพณี	การแก้ปัญหา สันติวิธีเชิง สมานฉันท์ การจัดการ ความขัดแย้ง อย่างเป็นระบบ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่องสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาความขัดแย้ง และแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ตำบลหนองหาน ผู้วิจัยใช้วิธีในการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. วิธีดำเนินการวิจัยและแหล่งที่มาของข้อมูล
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล
6. การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

วิธีดำเนินการวิจัยและแหล่งที่มาของข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เรื่องแนวทางการจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน: กรณีศึกษา ชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีแผนการดำเนินงานและวิธีวิจัยแบ่งเป็น 3 แนวทาง คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน ผู้ที่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน และคนในชุมชนตำบลหนองหานตำบลหนองหานที่ไม่เคยเข้ารับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือรายงาน การวิจัยภาคินพนธ์ วารสารที่เกี่ยวข้องและสถิติการรับเรื่องในการแก้ปัญหาของศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลปฐมภูมิ
3. ข้อมูลที่มาจากการสัมภาษณ์ (Interview) โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 9 คน โดยแบ่งเป็น

กลุ่มที่ 1 คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน โดยคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ผู้รับเรื่อง และดำเนินการจัดการความขัดแย้ง ศึกษาจากฐานข้อมูลของศูนย์ยุติธรรมชุมชน จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 2 คนในชุมชนที่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน โดยคัดเลือกจากฐานข้อมูลของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ในการรับเรื่องร้องทุกข์ จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 3 คนในชุมชนที่ไม่เคยเข้ารับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน จำนวน 3 คน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง แนวทางการดำเนินงานศูนย์ยุติธรรมชุมชน ข้อมูลพื้นที่ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบในการสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จรรยาบรรณของนักวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากตำรา และการขอคำปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้เข้าใจในระเบียบวิธีวิจัย อันนำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้อง และครอบคลุมประเด็นที่ต้องการจะศึกษามากที่สุด

3. ผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสร้างเป็นคำถามให้ครอบคลุมตามขอบเขตของการวิจัย อันเป็นสิ่งที่ต้องการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ลักษณะของคำถามจะเป็นประเภทคำถามปลายเปิด โดยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. เข้าร่วมรวบรวมข้อมูลจากเอกสารของศูนย์ยุติธรรมชุมชน เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสภาพปัญหาความขัดแย้ง และแนวทางการจัดการความขัดแย้งในชุมชนตำบลหนองหาน ซึ่งจะใช้ในการสัมภาษณ์คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน และประชาชนในพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสังเกตสภาพปัญหาในพื้นที่
2. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารของศูนย์ยุติธรรมชุมชน
3. ติดต่อขอความร่วมมือจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เพื่อขออนุญาตทำการศึกษาและเก็บข้อมูล ตลอดจนชี้แจงแนวทางในการศึกษาครั้งนี้
4. ติดต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อนัดสัมภาษณ์
5. สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ศึกษา พร้อมทั้งเก็บข้อมูลต่าง ๆ จากศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เพื่อความครอบคลุมในทุกประเด็น
6. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มาวิเคราะห์และสรุปตามประเด็นคำถามและคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์
7. ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกครั้งในกรณีที่ข้อมูลยังขาดความชัดเจน
8. นำผลการวิจัยที่ได้วิเคราะห์ในเบื้องต้นสอบทานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลสำหรับงานวิจัยปัญหาพิเศษในครั้งนี้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์โดยตรงจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (เชิงลึก) โดยวิธีการบันทึกเสียงคำสัมภาษณ์ จากคำถามที่ผ่านการตรวจสอบความคุณภาพของเครื่องมือจากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ระยะเวลาในการสัมภาษณ์เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 รวมเวลา 5 เดือน

พื้นที่การวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่เพื่อการวิจัยภาคสนามเป็นไปโดยถูกต้อง เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน โดยเลือกศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เนื่องจากเป็นพื้นที่นำร่อง ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ได้ดำเนินโครงการพลังเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ที่มีประสิทธิภาพในชุมชนเปิด โอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางด้านกระบวนการยุติธรรม ชุมชนตำบลหนองหานเป็นชุมชนที่มีทุนทางสังคม ทุนทางกายภาพและทุนทางวัฒนธรรมค่อนข้างสูง คือมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ชุมชนเข้มแข็งแบบพึ่งพาอาศัยกัน ดังนั้น ด้วยต้นทุนทางสังคม ชุมชนมีความเข้มแข็ง สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานีร่วมกับ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งศูนย์ยุทธศาสตร์ชุมชนตำบลหนองหาน ณ องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองหาน ขึ้นเพื่อเป็นการเสริมสร้างความยุทธธรรมในชุมชน ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุทธธรรมได้รับความเป็นธรรมและความสงบสุขในชุมชน

การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการจำแนกถ้อยคำหรือใจความที่กลุ่มเป้าหมายแสดงความคิดเห็น แล้วนำมาตีความ สร้างข้อสรุปอุปนัย (Inductive analysis) อภิปรายถึงปรากฏการณ์ความสัมพันธ์และประเด็นสำคัญเพื่อตอบคำถามวิจัย ประกอบด้วย

การกำหนดกลุ่มคำหลัก (Keyword) หลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ ชนิดของความขัดแย้ง ระดับความขัดแย้ง สาเหตุความขัดแย้ง ผลจากความขัดแย้ง

การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามกลุ่มคำหลัก แล้ววิเคราะห์ข้อสรุปแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์การศึกษา

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) จากข้อมูลจากหลายแหล่ง ประกอบด้วย ผลการวิจัยในอดีต ข้อมูลของศูนย์ และตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการวิจัย “สภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) เพื่อศึกษาสภาพความขัดแย้งในชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
 - 2) เพื่อศึกษาแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
- กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มที่ 1 คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน โดยคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ผู้รับเรื่อง และดำเนินการจัดการความขัดแย้ง ศึกษาจากฐานข้อมูลของศูนย์ยุติธรรมชุมชน จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 คนในชุมชนที่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน โดยคัดเลือกจากฐานข้อมูลของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ในการรับเรื่องร้องทุกข์ จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 3 คนในชุมชนที่ไม่เคยเข้ารับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน จำนวน 3 คน รวมทั้งหมดจำนวน 9 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

การเสนอผลการวิจัย

จากการวิจัย สภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 4-1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางที่ใช้ในการจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

การกำหนดรหัส	เพศ	ตำแหน่ง
OP 1	หญิง	คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน
OP 2	ชาย	คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน
OP 3	ชาย	คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน
OP 4	หญิง	คนในชุมชนที่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน
OP 5	ชาย	คนในชุมชนที่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน
OP 6	หญิง	คนในชุมชนที่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน
OP 7	หญิง	คนในชุมชนที่ไม่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน
OP 8	ชาย	คนในชุมชนที่ไม่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน
OP 9	หญิง	คนในชุมชนที่ไม่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน

จากตารางที่ 4-1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเพศหญิง 5 คน และเป็นเพศชาย 4 คน โดยแบ่งเป็นคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน โดยคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ผู้รับเรื่อง และดำเนินการจัดการความขัดแย้ง ศึกษาจากฐานข้อมูลของศูนย์ยุติธรรมชุมชน คนในชุมชนที่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน โดยคัดเลือกจากฐานข้อมูลของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ในการรับเรื่องร้องทุกข์ และคนในชุมชนที่ไม่เคยเข้ารับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน จำนวนกลุ่มละ 3 คน เท่ากัน

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

การศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี จะนำเสนอสภาพปัญหาในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ชนิดของความขัดแย้ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาการแย่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก การรุกกล้าที่ดินทำกิน ความขัดแย้งทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การเล่นการพนัน และปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร

2. ระดับของความขัดแย้ง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลหนองหานมีทั้งในส่วนเป็นความขัดแย้งความรุนแรง ความขัดแย้งค่อนข้างรุนแรง และความขัดแย้งไม่รุนแรง

3. สาเหตุของความขัดแย้ง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการไม่ลงตัวในด้านผลประโยชน์ของกลุ่มและ ความขัดแย้งในด้านความคิดเห็น

4. ผลของความขัดแย้ง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ของกลุ่มขัดแย้ง

โดยผลการศึกษาสามารถแยกเป็นรายชื่อได้ ดังนี้

1. ชนิดของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

สรุปความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 ท่าน มีความเห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวัน
2. ปัญหาการแย่งที่ดินทำกิน
3. ปัญหาการแบ่งปันมรดก
4. ปัญหาการรุกป่าที่ดินทำกิน
5. ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง
6. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว
7. ปัญหาการเล่นการพนัน
8. ปัญหาปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละท่านมีความคิดเห็นแยกได้ ดังนี้

“ปัญหาที่ประชาชนเข้ามาช่วยให้มีการไกล่เกลี่ย มีหลากหลายปัญหา เช่น ปัญหาการแย่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก การรุกป่าที่ดินทำกิน” (OP 1, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ในปัจจุบันคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหานได้รับปัญหาข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการรุกป่าที่ดินทำกิน ความขัดแย้งทางการเมือง” (OP 2, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ปัญหาที่ประชาชนเข้ามามีข้อร้องขอให้ช่วยไกล่เกลี่ย มีหลากหลายปัญหาที่พบมาก คือ ปัญหาการแย่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การเล่นการพนัน และปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร” (OP 3, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“เคยได้รับการไกล่เกลี่ยในเรื่องของการแบ่งปันมรดก การรุกป่าที่ดินทำกิน” (OP 4, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร” (OP 5, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“เคยได้รับการไต่ถามเกี่ยวกับเรื่องปัญหาการความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร” (OP 6, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“เคยได้รับการไต่ถามเกี่ยวกับปัญหาการแย่งที่ดินทำกิน การรุกรานที่ดินทำกิน ความขัดแย้งทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การเล่นเกมพนัน และปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร” (OP 7, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“จากที่ได้รับฟังว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นพอจะทราบได้ว่าในชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับการแย่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก การรุกรานที่ดินทำกิน และปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร เท่าที่จำได้” (OP 8, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ตนเองไม่เคยมีปัญหาให้มีการไต่ถาม แต่ได้รับทราบว่ามีปัญหาบ้าง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การเล่นเกมพนัน และปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร” (OP 9, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

2. ระดับของความขัดแย้ง

สรุปความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 ท่านมีความเห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะมีความขัดแย้งทั้งในระดับที่รุนแรง ค่อนข้างรุนแรง และไม่รุนแรง

ระดับรุนแรง จะปัญหาด้านสิทธิ กรรมสิทธิ์ เช่น การแย่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก การรุกรานที่ดินทำกินระดับค่อนข้างรุนแรง เกี่ยวกับการรุกรานที่ดินทำกิน ความขัดแย้งทางการเมืองมากขึ้น ระดับไม่รุนแรง จะปัญหาด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละท่านมีความคิดเห็นแยกได้ ดังนี้

“ปัญหาที่ประชาชนเข้ามาช่วยให้มีการไต่ถาม มีหลากหลายปัญหาด้านสิทธิกรรมสิทธิ์ เช่น การแย่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก การรุกรานที่ดินทำกิน” (OP 1, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ในปัจจุบันคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน ได้รับปัญหาข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการรุกรานที่ดินทำกิน ความขัดแย้งทางการเมืองมากขึ้น” (OP 2, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ปัญหาที่ประชาชนเข้ามาร้องขอให้ช่วยไต่ถาม มีหลากหลายปัญหา ที่พบมาก คือ ปัญหาการแย่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว” (OP 3, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“เกิดจากการแบ่งปันมรดก การรุกรานที่ดินทำกิน” (OP 4, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ปัญหาการการจัดสรรที่เป็นธรรมในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร” (OP 5, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ปัญหาการความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว” (OP 6, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“เคยได้รับการไกล่เกลี่ยเกี่ยวกับปัญหาการแย่งที่ดินทำกิน การรुकกล้าที่ดินทำกิน ความขัดแย้งทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การเล่นเกมพนัน และปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร” (OP 7, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“จากที่ได้รับฟังว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นพอจะทราบได้ว่าในชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับการแย่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก การรุกกล้าที่ดินทำกิน และปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร เท่าที่จำได้” (OP 8, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ตนเองไม่เคยมีปัญหาให้มีการไกล่เกลี่ย แต่ได้รับทราบว่ามีปัญหาบ้าง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การเล่นเกมพนัน และปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร” (OP 9, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

3. สาเหตุของการเกิดปัญหาความขัดแย้ง

สรุปความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 ท่าน มีความเห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากความไม่ลงตัวในด้านผลประโยชน์ระหว่างคู่กรณี และความขัดแย้งในด้านความคิดเห็น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละท่านมีความคิดเห็นแยกได้ ดังนี้

“ปัญหาที่ประชาชนเข้ามาช่วยให้มีการไกล่เกลี่ย มีหลากหลายปัญหาด้านสิทธิกรรมสิทธิ์ เช่น การแย่งที่ดินทำกินการแบ่งปันมรดก การรุกกล้าที่ดินทำกิน” (OP 1, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ในปัจจุบันคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหานได้รับปัญหาข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการรุกกล้าที่ดินทำกิน ความขัดแย้งทางการเมืองมากขึ้น” (OP 2, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ปัญหาที่ประชาชนเข้ามาร้องขอให้ช่วยไกล่เกลี่ย มีหลากหลายปัญหา ที่พบมาก คือ ปัญหาการแย่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว” (OP 3, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“เกิดจากการแบ่งปันมรดก การรุกกล้าที่ดินทำกิน” (OP 4, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ปัญหาการการจัดสรรที่เป็นธรรมในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร” (OP 5, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ปัญหาการความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว” (OP 6, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“เคยได้รับการไต่ถามเกี่ยวกับปัญหาการแข่งที่ดินทำกิน การรุกกล้าที่ดินทำกิน ความขัดแย้งทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การเล่นการพนัน และปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร” (OP 7, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“จากที่ได้รับฟังว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นพอจะทราบได้ว่าในชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับการแข่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก การรุกกล้าที่ดินทำกิน และปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร เท่าที่จำได้” (OP 8, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ตนเองไม่เคยมีปัญหาให้มีการไต่ถาม แต่ได้รับทราบว่ามีปัญหาบ้าง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การเล่นการพนัน และปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร” (OP 9, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560) *9

4. ผลของความขัดแย้ง

สรุปความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 ท่าน มีความเห็นว่า ผลของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ของกลุ่มที่เกิดปัญหาความขัดแย้ง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละท่านมีความคิดเห็นแยกได้ ดังนี้

“ปัญหาความขัดแย้งกันบ้างแต่ด้วยความที่เป็นคนในชุมชนเดียวกันก็มีบางคนหรือบางครอบครัวที่ความสัมพันธ์กลับมาดีเหมือนเดิม” (OP 1, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์อาจจะไม่ค่อยดีต่อกันเหมือนแต่ก่อน” (OP 2, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“มีความขัดแย้งกันบ้างแต่ด้วยความที่เป็นคนในชุมชนเดียวกันก็มีบางคนหรือบางครอบครัวความสัมพันธ์กลับมาดีเหมือนเดิม” (OP 3, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“แม้จะเคยเกิดปัญหาครอบครัวที่ความสัมพันธ์กลับมาดีเหมือนเดิม” (OP 4, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ความขัดแย้งทำให้ความสัมพันธ์อาจจะไม่ค่อยดีต่อกันเหมือนแต่ก่อน” (OP 5, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“แม้จะทำให้เกิดปัญหา และมีความขัดแย้งกันบ้างแต่ด้วยความที่เป็นคนในชุมชนเดียวกันก็มีบางคนมีความสัมพันธ์กลับมาดีเหมือนเดิม” (OP 6, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ความสัมพันธ์อาจจะไม่ค่อยดีต่อกันเหมือนแต่ก่อน” (OP 7, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ทำให้เกิดปัญหาและมีความขัดแย้งกันมีบ้างที่ความสัมพันธ์อาจจะไม่ค่อยดีต่อกันเหมือนแต่ก่อน” (OP 8, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“แม้จะทำให้เกิดปัญหา และมีความขัดแย้งกันบ้างแต่ด้วยความที่เป็นคนในชุมชนเดียวกันก็มีบางคนหรือบางครอบครัวที่ความสัมพันธ์กลับมาดีเหมือนเดิมได้” (OP 9, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการ

ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

จากการศึกษาแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี สามารถจำแนกแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ได้ดังนี้

1. กระบวนการไกล่เกลี่ยควรใช้ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ปัญหาความขัดแย้งยุติได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งได้มาจากข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

สรุปความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 ท่าน มีความเห็นว่า การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งภายในชุมชน จะมีกระบวนการไกล่เกลี่ยจากผู้นำชุมชน หรือผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ปัญหาความขัดแย้งยุติได้อย่างรวดเร็ว

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละท่านมีความคิดเห็นแยกได้ ดังนี้

“อาศัยกระบวนการไกล่เกลี่ยจากคนกลาง” (OP 1, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ผู้นำชุมชนหากเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ทันปัญหาจะยุติไว” (OP 2, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“คนที่ชุมชนยอมรับจะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนลดลงได้” (OP 3, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“การประนีประนอมจะช่วยได้มากในการลดข้อพิพาท” (OP 4, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“การไกล่เกลี่ยจากคนกลางทำให้ปัญหาลดลงได้” (OP 5, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งภายในชุมชน จะมีกระบวนการไกล่เกลี่ยจากผู้นำชุมชน หรือผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ปัญหาความขัดแย้งยุติได้อย่างรวดเร็ว” (OP 6, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“น่าจะช่วยด้วยการมีคนกลาง” (OP 7, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“สร้างกระบวนการไกล่เกลี่ยที่ดี โดยคนที่ทุกคนยอมรับ น่าจะช่วยให้ได้มาก”

(OP 8, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“มีคนกลางช่วยจะดีมาก ๆ” (OP 9, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

สรุปความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 ท่าน มีความเห็นว่า การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งภายในชุมชน จะมีกระบวนการไกล่เกลี่ยจากหน่วยงานภาครัฐที่เป็นกลาง ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละท่านมีความคิดเห็นแยกได้ ดังนี้

“คณะหรือบุคคลที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ” (OP 1, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ผู้นำชุมชนที่ประชาชนเคารพนับถือจะมีผลต่อการตัดสินใจมาก” (OP 2, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านชุมชนยอมรับจะช่วยให้อุบัติเหตุความขัดแย้งในชุมชนลดลงได้” (OP 3, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ผู้นำชุมชนหรือองค์กรรัฐที่เกี่ยวข้อง” (OP 4, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่ที่เข้าใจถึงสภาพปัญหาซึ่งจะช่วยให้การไกล่เกลี่ยจากคนกลางทำให้ปัญหาลดลงได้” (OP 5, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งภายในชุมชน จะมีกระบวนการไกล่เกลี่ยจากผู้นำชุมชนหรือผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ” (OP 6, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“น่าจะมีหน่วยงานภาครัฐที่เป็นกลางช่วยในการไกล่เกลี่ย รวมถึงผู้นำชุมชนด้วย”

(OP 7, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“ผู้นำชุมชนร่วมกับภาครัฐจะได้รับการยอมรับจากทุกคน” (OP 8, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

“กำนัน ผู้ใหญ่หรือผู้เกี่ยวข้องที่ใกล้ชิด รวมถึงญาติที่มีความสนิทสนมด้วย”

(OP 9, สัมภาษณ์, 5 มกราคม 2560)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย “สภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มที่ 1 คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ประชาชนในชุมชนที่เคยเข้ารับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 3 ประชาชนในชุมชนที่ไม่เคยเข้ารับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน จำนวน 3 คน

สรุปผลการวิจัย

สภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี สรุปตามประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปผลในภาพรวมได้ ดังนี้
 - 1.1 ชนิดของความขัดแย้ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาการแย่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก การลูกค้านที่ดินทำกิน ความขัดแย้งทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การเล่นเกมพนัน และปัญหาการแบ่งน้ำเพื่อการเกษตร
 - 1.2 ระดับของความขัดแย้ง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลหนองหานมีทั้งในส่วนเป็นความขัดแย้งความรุนแรง ความขัดแย้งค่อนข้างรุนแรง และความขัดแย้งไม่รุนแรง
 - 1.3 สาเหตุของความขัดแย้ง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการไม่ลงตัวในด้านผลประโยชน์ของกลุ่มและ ความขัดแย้งในด้านความคิดเห็น
 - 1.4 ผลของความขัดแย้ง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ของกลุ่มขัดแย้ง
2. แนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปผลในภาพรวมได้ ดังนี้

2.1 กระบวนการ ไกล่เกลี่ยควรรใช้ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพ นับถือ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ปัญหาความขัดแย้งยุติได้อย่างรวดเร็ว

การอภิปรายผล

การศึกษา สภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการ ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี มีประเด็นที่น่าสนใจ อภิปรายผล ดังนี้

1. จากการศึกษา สภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของ คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำรงชีวิตประจำวัน และความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน ได้แก่ ปัญหาการแย่งที่ดินทำกิน การแบ่งปันมรดก การลुक้าที่ดินทำกิน ความขัดแย้ง ทางการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การเล่นการพนัน และปัญหาการแบ่งน้ำ เพื่อการเกษตร มีสาเหตุของการเกิดปัญหาความขัดแย้ง เป็นเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการดำรงชีวิต ประจำวัน สิทธิและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินมรดก และเรื่องของความคิดเห็น โดยระยะเวลา ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหากมีกระบวนการ ไกล่เกลี่ยด้วย คนกลางจะทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นเบาลงอย่างรวดเร็ววันเดียวก็สามารถแก้ปัญหาได้ ถึงแม้บางครั้ง ก็จะต้องเชิญมาคุยกัน 2 ถึง 3 ครั้ง และในการเกิดปัญหาความขัดแย้งในแต่ละครั้งส่งผลกระทบต่อ ด้านความสัมพันธ์ในชุมชนที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง แม้จะทำให้เกิดปัญหา และมีความขัดแย้ง กันบ้าง แต่ด้วยความที่เป็นคนในชุมชนเดียวกันก็มีบางคนหรือบางครอบครัวที่ความสัมพันธ์ กลับมาดีเหมือนเดิม แม้จะมีบ้างที่ความสัมพันธ์อาจจะไม่ค่อยดีต่อกันเหมือนแต่ก่อน หลังเกิด ปัญหาความขัดแย้ง ทั้งนี้สำหรับผลกระทบต่อทรัพย์สิน รายได้ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจาก ความขัดแย้ง ไม่ค่อยส่งผลกระทบต่อทรัพย์สิน รายได้ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง แต่จะส่งผลโดยตรงต่อความสัมพันธ์ จากการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นประชาชนที่เข้าสู่ กระบวนการของการไกล่เกลี่ยหรือแก้ปัญหาจะมีความพึงพอใจในการไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้น พอใจกับการแก้ไขปัญหา หรือการไกล่เกลี่ยที่เกิดขึ้น เนื่องจากเห็นว่าช่วยลดความขัดแย้ง และปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้มาก อยากให้กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์และเป็นไปด้วยหลักผลประโยชน์ร่วมกันให้มากที่สุด และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผลต่อความสัมพันธ์กับคู่กรณีในปัจจุบันแม้จะทำให้เกิดปัญหา และมีความขัดแย้งกันบ้าง แต่ด้วยความที่เป็นคนในชุมชนเดียวกันก็มีบางคนหรือบางครอบครัวที่ความสัมพันธ์กลับมาดี เหมือนเดิม แม้จะมีบ้างที่ความสัมพันธ์อาจจะไม่ค่อยดีต่อกันเหมือนแต่ก่อน หลังเกิดปัญหา

ความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พัชรภรณ์ สุขรุ่งช้าง (2551) ได้ศึกษาเรื่อง เครื่องข่ายยุติธรรมชุมชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เครื่องข่ายยุติธรรมชุมชนไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง ในการทำหน้าที่ และมีความกังวลในเรื่องของความรู้ด้านกฎหมาย ซึ่งทำให้มีผลต่อความรู้สึก เชื่อมั่นในการทำหน้าที่ ผู้บริหารสำนักงานคุมประพฤติและพนักงานคุมประพฤติ มองว่าเครือข่ายยุติธรรมชุมชนน่าจะมีความพร้อมในการที่จะทำหน้าที่ แต่ต้องให้ภาครัฐดำเนินการสนับสนุน ด้านการเพิ่มศักยภาพ และความพร้อมของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายยุติธรรมชุมชนมีศักยภาพและความพร้อมในด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนและกลุ่มประชาชนมองว่า ระบบเครือญาติอาจทำให้การทำหน้าที่ของเครือข่ายขาดความสมบูรณ์ถ้าจะให้การทำหน้าที่ของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมีศักยภาพภาครัฐต้องให้การสนับสนุนสุดท้ายเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและประชาชนเห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นหุ้นส่วนกับกระทรวงยุติธรรม จะได้รับประโยชน์ในด้านการลดข้อพิพาทในชุมชนและประหยัดเวลาค่าใช้จ่ายในการเดินทางติดต่อราชการเป็นประโยชน์สูงสุดทั้งทางภาครัฐ และประชาชนทำให้ปริมาณคดีลดลงและเป็นการประหยัด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของชฎานันท์ ล้อมฉินพรรัตน์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ยุติธรรมชุมชน: ศึกษากรณี การแก้ไขความขัดแย้งทางอาญาด้วยวิธีการเชิงสมานฉันท์ในระดับชุมชน การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาททางอาญาในระดับชุมชนตามแนวคิดยุติธรรมชุมชนและยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ผลการวิจัยพบว่า มีข้อดีหลายประการคือ เป็นการระงับความขัดแย้งที่ต้นทางอย่างรวดเร็ว และใกล้ชิดกับข้อพิพาทมากที่สุดทำให้ความขัดแย้งไม่ลุกลามบานปลาย โดยมีได้มีฝ่ายใดแพ้หรือชนะ แต่เป็นการหาทางออกร่วมกันของกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ อันจะนำซึ่งความสุขและความสมานฉันท์ภายในชุมชน อีกทั้งเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของกลุ่ม นอกจากนี้ กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทตามแนวทางยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นี้ยังมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งในเรื่องการแก้แค้นทดแทน การข่มขู่ขังขังและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด อันจะมีผลเป็นการป้องกันอาชญากรรมในอนาคตอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นกระบวนการที่ช่วยเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่อของอาชญากรรม ทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ รวมถึงสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรสวรรค์ สุวณิชศรีย์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษา: การใช้ภาษาในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของชุมชน บ้านห้วยม่วง ตำบลนาดีนคำ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านห้วยม่วง คือ การกระทำอนาจารล่วงละเมิดทางเพศ รองลงมา คือการแย่งที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และการทะเลาะวิวาทระหว่างหมู่บ้าน ลักขโมย การเกิดอุบัติเหตุ

เกี่ยวกับพาหนะ ความขัดแย้งที่เข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยมากที่สุด คือ ปัญหาทะเลาะวิวาท ลักขโมย หนี้สิน แย่งชิงทรัพยากร และความผิดทางเพศ วิธีที่คนในชุมชนนำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง คือ ระบบเจ้าโคตร เป็นวิธีระงับความขัดแย้งในวัฒนธรรมอีสาน (เว้าความ) กล่าวคือในสมัยก่อน จะนิยมใช้ในการเจรจาเรื่องผู้สาว แต่ปัจจุบันชุมชนบ้านห้วยม่วงก็ยังนิยมนำมาใช้ นิยมใช้ในการแก้ปัญหาอุบัติเหตุ และการทะเลาะวิวาท

2. จากการศึกษาแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางที่ควรนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งภายในชุมชน จะมีกระบวนการไกล่เกลี่ยจากผู้นำชุมชน หรือผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ปัญหาความขัดแย้งยุติได้อย่างรวดเร็ว โดยผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งภายในชุมชน จะมีกระบวนการไกล่เกลี่ยจากหน่วยงานภาครัฐที่เป็นกลาง ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ เพื่อให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจในการไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น พอใจกับการแก้ไขปัญหา หรือการไกล่เกลี่ยที่เกิดขึ้น เนื่องจากจะช่วยลดความขัดแย้งและปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้มาก อยากให้กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์และเป็นไปด้วยหลักผลประโยชน์ร่วมกันให้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกันต์มล ไชยราช (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ผู้นำท้องถิ่นในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน: กรณีศึกษาอำเภอกัญชงจังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาพบว่า ผู้นำท้องถิ่นได้ใช้อำนาจ ที่หลากหลาย ทั้งอำนาจทางตรง ในกฎระเบียบ กฎหมายท้องถิ่น อำนาจบารมี ขนบธรรมเนียมประเพณีและหน่วยงานราชการ เพื่อแก้ปัญหาในชุมชน ให้ชุมชนอยู่อย่างสงบสุข และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปทุมรัตน์ ต่อวงศ์ (2539) ได้ศึกษา เรื่อง การจัดการกับความขัดแย้งในชุมชน ชนบทเชิงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งที่เกิดในชุมชนมีเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ สังคมและทรัพยากร แต่ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงก่อให้เกิดความเสียหายมากที่สุดคือขัดแย้งในเรื่องที่ทำกินกับองค์กรภายนอก เมื่อเกิดความขัดแย้งแล้ว ชาวบ้านก็ได้ช่วยกันคิดหาวิธีการจัดการกับความขัดแย้งดังกล่าว อย่างเป็นกระบวนการ เริ่มตั้งแต่การ เลือกดัดสันใจใช้วิธีแพ้หรือชนะ อย่างสันติวิธี ในระยะแรก และกลายเป็นชนวนในความแตกแยกตั้งแต่นั้นมา ในระยะต่อมาชาวบ้านได้พยายามเรียนรู้จากแหล่งความรู้ในชุมชน และจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ในระยะหลังเมื่อได้กำหนดทางเลือกแล้ว ก็มีการทดสอบทางเลือกโดยสอบถามความเห็นจากคนในชุมชนก่อน แล้วจึงนำไปปฏิบัติจริงตามแผนที่วางไว้ จากนั้นนำมาประเมินผลและติดตามผล ซึ่งก่อให้เกิดทางเลือกในการนำมาใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งนั้น ภายใต้การเรียนรู้ตามแนวคิดทางการศึกษาผู้ใหญ่เชิงมนุษยนิยม

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ในระยะแรกชาวบ้านไม่ได้ใช้กระบวนการจัดการความขัดแย้งอย่างเต็มรูปแบบทุกขั้นตอน หรือใช้วิธีลองผิดลองถูก จนมีบุคคล และองค์กรภายนอกเข้ามาให้ความรู้ความเข้าใจ ชาวบ้านเองก็ได้แนวทางทางการจัดการความขัดแย้งที่เป็นระบบ เป็นต้นมา รวมถึงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า (2548) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: กรณีศึกษา กระบวนการจัดการความขัดแย้งของชุมชนบ้านเชิงเขา ตำบลปะลูดาสมาเอ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส มีผลการศึกษาพบว่า ฐานสำคัญของกระบวนการจัดการความขัดแย้งของชุมชนที่จะนำมาซึ่งความสมานฉันท์ คือ การสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคม โดยการป้องกันแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง โดยใช้ฐานทุนทางสังคม (Social capital) และหลักจารีตวัฒนธรรม (Customary laws) ที่แสดงออกในรูปแบบประเพณีศาสตร์ความเป็นชุมชน โครงสร้างสถาบันทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม การรวมกลุ่ม จารีต และการควบคุมทางสังคมของชุมชน โดยชุมชนได้การเรียนรู้ และพัฒนาจากประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้น ผ่านการกลั่นกรองจากการแก้ปัญหาเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่รอดได้ และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน ภายใต้ความต่างกันทางด้านวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตามกรอบความเชื่อของศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ที่มีแก่นหลักของคำสอนเหมือนกัน คือ การทำให้คนเป็นคนดีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ผู้ศึกษาได้ใช้ฐานการวิเคราะห์จาก ประเพณีศาสตร์ของชุมชน กรณีข้อขัดแย้ง และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับฐานความรู้ทางด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทำให้พบว่า กระบวนการจัดการความขัดแย้งของชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ การจัดการความขัดแย้งโดยองค์กรชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการมัสยิด กลุ่มสตรีแม่บ้าน และกลุ่มงานทางด้านการพัฒนานาชุมชน การจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยโดยคนที่ชาวบ้านเชื่อถือ การจัดการความขัดแย้งโดยการใช้อภิปรายประสาใจ เป็นวิธีการที่จะทำให้คนที่ขัดแย้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของ คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ควรจะมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์ประสานงานของชุมชนในการจัดการความขัดแย้ง รวมถึงการไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

2. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ควรจะสร้างนโยบายและแผนการการทำงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน และนำเอาความสามารถของชุมชนในการจัดการความขัดแย้ง และปัญหาตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของชุมชนมาประยุกต์ใช้ รวมทั้งสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการพัฒนาระบบการจัดการความขัดแย้งให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ควรเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการไกล่เกลี่ยและจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน

2. องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ร่วมกันขับเคลื่อนแผนการการทำงานที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

2. ควรศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเชิงลึกของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

3. ควรศึกษาประสิทธิภาพการไกล่เกลี่ยของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

บรรณานุกรม

- กวีรัตน์ สัมเส้า และสุพัตรา จิตตเสถียร. (2554). *บทบาทผู้นำชุมชนกับการบริหารจัดการ ความขัดแย้งในชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนนาบัว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กันต์มล ไชยราช. (2551). *ผู้นำท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอกัญชง จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2550). *ยุทธธรรม ชุมชน: บทบาทการอำนวยความสะดวกโดยชุมชนเพื่อ ชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- เกษียร เตชะพีระ. (2550). *เราจะฝ่าความขัดแย้งทางการเมืองไปได้อย่างไร*. เข้าถึงได้จาก <http://tuktadevil.multiply.com/journal/item/9>
- เกียรติศักดิ์ ม่วงมิตร. (2545). *การจัดการความขัดแย้งในชุมชนพื้นที่สูง*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- คณะรักษาความสงบแห่งชาติ. (2557, 17 กรกฎาคม). *เรื่อง การจัดตั้งศูนย์ดำรงธรรม*. ประกาศ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 96/ 2557.
- จิรศักดิ์ ชำนาญเวช. (2550). *แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี: กรณีศึกษา การทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นในชุมชนชนบท*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จุฑา เทียนไทย. (2547). *การจัดการมุมมองนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: แมค กรอ-ฮิล.
- ชฎานันท์ ล้อมฉินพรรัตน์. (2553). *ยุทธธรรมชุมชน: ศึกษากรณี การแก้ไขความขัดแย้งทางอาญา ด้วยวิธีการเชิงสมานฉันท์ในระดับชุมชน*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชมพู โกติรัมย์. (2552). *ศาสตร์ว่าด้วยการระงับความขัดแย้ง*. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaipost.net/news/060409/2866>
- ชาย โปสิตา. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูชาติ จันทร์แก้ว. (2550). *การบริหารความขัดแย้งของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด สุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- จิตาภา นาตัน. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความขัดแย้งกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในเทศบาลตำบลบ้านแป้น จังหวัดลำพูน*. การค้นคว้าแบบอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐฉินีย์ เรียงจันทร์. (2550). *ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในองค์กรปกครองท้องถิ่น (ระดับ อบต.) เขตพื้นที่อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี*. การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทิตนา แคมมณี. (2522). *กลุ่มสัมพันธ์: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บุรพาการพิมพ์.
- นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า. (2548). *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: กรณีศึกษา กระบวนการจัดการความขัดแย้งของชุมชนบ้านเชิงเขา ตำบลปะลุสามะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาชุมชน, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปทุมรัตน์ ต่อวงศ์. (2539). *การจัดการกับความขัดแย้งในชุมชนชนบทเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ป้อมฤดี กุมพันธ์. (2557). *การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลส่วนคดีนักท่องเที่ยว*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พรนพ พุกกะพันธ์. (2542). *การบริหารความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ: ว.สกุลเพชร.
- พรนพ พุกกะพันธ์. (2544). *ภาวะผู้นำและการจูงใจ*. กรุงเทพฯ: จามจรีโปรดักท์.
- พรสวรรค์ สุวัฒน์ศรีย์. (2553). *การใช้ภาษาในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของชุมชน บ้านห้วยม่วง ตำบลนาคินคำ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย*. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- พัชราภรณ์ สุรรุ่งช้าง. (2551). *เครือข่ายยุติธรรมชุมชนในการป้องกันและแก้ปัญหาความขัดแย้งในตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัชราภรณ์ สุรรุ่งช้าง, มนัส สุวรรณ และ ไพสิฐ พาณิษฐ์กุล. (2551). *เครือข่ายยุติธรรมชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ในตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- พริยาภรณ์ รุกขชาติกุล. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อการทำหน้าที่ของสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าแบบอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยุทธนา จันแก้ว. (2556). *การจัดการความขัดแย้งของตำรวจในสถานีตำรวจภูธรสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา*. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เรียวรุ่ง บุญเกิด. (2557). *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: กรณีศึกษา สำนักงานยุติธรรมจังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วรเชษฐ หน่อคำ. (2544). *ผู้นำท้องถิ่นกับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนชนบท*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2547). *ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2550). *การไต่เถียงระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- วิจิตร วรุตบางกูร. (2526). *ศิลปศาสตร์สำหรับผู้เฝ้า*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สมภพ วรรณแมน. (2551). *การจัดการความขัดแย้งภายในองค์การ: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบ่อพลอยจังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมยศ นาวิการ. (2540). *การบริหารและพฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ.
- สมยศ ศิลปีโยดม. (2540). *ผู้นำชุมชนกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานยุติธรรม จังหวัดอุดรธานี. (2557). *แนวทางการปฏิบัติในการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลนาร่อง*. อุดรธานี: สำนักงานยุติธรรม จังหวัดอุดรธานี.
- สิริพงศ์ ชัยเอกมงคลเลิศ. (2551). *การจัดการความขัดแย้งของบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2*. วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). *ความขัดแย้ง: การบริหารเพื่อสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ต้นอ่อน.

- เสาวคนธ์ สุดสวาท. (2529). *การพัฒนาและความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรุณ รักธรรม. (2538). *การพัฒนาองค์การ: แนวความคิดและการประยุกต์ใช้ในระบบสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สหายบลิ๊อการพิมพ์.
- อรุณ รักธรรม. (2531). *การบริหารบุคคลในระบบราชการไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อาริชย์ ทัศนพันธ์. (2550). *ความขัดแย้งในการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงาน: กรณีสอบสวนคดีพิเศษกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อุดม บัวศรี. (2549). *โครงการวิจัยเจ้าโคตร: การระงับความขัดแย้งในวัฒนธรรมอีสาน*. กรุงเทพฯ: จรัสสนิทวงศ์การพิมพ์.
- Filley, A. C. (1975). *Organization behavior developing management skills*. NewYork: Harper & Row.
- Follett, M. P. (1927). *Dynamic administration*. New York: Harper & Brothers.
- Hellriegel, D., & Slocum. J. W. (1979). *Organization behavior*. NewYork: West.
- Johnson, D. W., & Johnson, F. R. (1987). *Joining together: Group theory and group skills*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1990). *Learning together and alone*. New Jersey: Prentice-Hall.
- March, J., & Simon, J. W. (1958). *Organizations*. New York: Wiley.
- OP 1. (2560, 5 มกราคม). คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน. สัมภาษณ์.
- OP 2. (2560, 5 มกราคม). คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน. สัมภาษณ์.
- OP 3. (2560, 5 มกราคม). คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลหนองหาน. สัมภาษณ์.
- OP 4. (2560, 5 มกราคม). คนในชุมชนที่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน. สัมภาษณ์.
- OP 5. (2560, 5 มกราคม). คนในชุมชนที่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน. สัมภาษณ์.
- OP 6. (2560, 5 มกราคม). คนในชุมชนที่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน. สัมภาษณ์.
- OP 7. (2560, 5 มกราคม). คนในชุมชนที่ไม่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน. สัมภาษณ์.

OP 8. (2560, 5 มกราคม). คนในชุมชนที่ไม่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน
สัมภาษณ์.

OP 9. (2560, 5 มกราคม). คนในชุมชนที่ไม่เคยเข้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน
สัมภาษณ์.

Owen, R. G. (1991). *Organizational behavior in education*. Boston: Allyn and Bacon.

Thomas, K. W., & Kilmann, R. H. (1987). *Thomas-Kilmann conflict mode interest*. New York:
X/COM Incorporated.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

สภาพปัญหาและแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชน
ของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน
จังหวัดอุดรธานี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

- เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน
จังหวัดอุดรธานี
- เพื่อศึกษาแนวทางจัดการความขัดแย้งในชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน
ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ด้วยและขอขอบคุณ
ท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านสละเวลาในการทำแบบสอบถามครั้งนี้ คำตอบของท่าน
จะถูกเก็บเป็นความลับและใช้เพื่อการวิจัยในครั้งนี้เท่านั้น

นางสาวพัชราภรณ์ หลักทอง
(ผู้วิจัย)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์อายุ..... ปี
2. ตำแหน่งปัจจุบัน/หน่วยงาน.....

**ส่วนที่ 2 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการความขัดแย้งในชุมชน
ของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี**

1. ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร

.....

2. ระดับของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

.....

3. สาเหตุสำคัญของเรื่องที่เกิดขึ้นคืออะไร

.....

4. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง เป็นอย่างไร

.....

5. แนวทางที่ควรนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง

.....

6. ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง คือใคร

.....

ขอขอบคุณ

ชื่อผู้จดคำสัมภาษณ์.....

ระยะเวลาที่ใช้.....
